រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែប

ប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ

គោលគំនិតនៃការអភិវឌ្ឍ

ឃុំ សង្កាត់

ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០

NCDD Library
000466

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើម i
១. ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការអភិវឌ្ឍ ១
១.១. និយមន័យនៃការអភិវឌ្ឍ ១
១.២. គោលបំណងនៃការអភិវឌ្ឍ ៣
១.៣. ទស្សនៈនៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព ៤
១.៤. គោលការណ៍នៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព ៧
២. សមាសភាគសំខាន់ៗដែលត្រូវអភិវឌ្ឍន៍ ៨
២.១. ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ៨
២.២. ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសង្គម ១០
២.៣. ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព ១៣
២.៤. ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន ១៩
២.៥. ការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ២៤
២.៦. ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន ២៦
៣. បែបបទនៃការអភិវឌ្ឍ ៣២
៣.១. បែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមវិស័យ ៣២
៣.២. បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ៣៣
៣.៣. បែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមបែបវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ ៤២
៤. ដំណើរការនៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ ៤៩
៤.១. ការសិក្សាអំពីស្ថានភាព ៤៩
៤.២. ការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍ ៥២
៤.៣. ការអនុវត្តគម្រោង ៥៧
៤.៤. ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ ៦១

សេចក្ដីផ្ដើម

មេរៀន ស្ដីពី គោលគំនិតនៃការអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់ត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងផ្ដល់ចំណេះដឹងជាមូលដ្ឋាន អំពីគោលគំនិតក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព ដើម្បីជួយដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ក្នុងការអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួនឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព។

ខ្លឹមសារនៃមេរៀននេះរៀបចំឡើងតាមលក្ខណៈសាមញ្ញ និងងាយយល់ ផ្អែកតាមតម្រូវការ និងស្ថានភាពជាក់ស្ដែងរបស់ឃុំ សង្កាត់។ មេរៀននេះនឹងផ្ដល់ការយល់ដឹងជាមូលដ្ឋានអំពី :

១. ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការអភិវឌ្ឍ

២. សមាសភាគសំខាន់ៗដែលត្រូវអភិវឌ្ឍន៍

៣. បែបបទនៃការអភិវឌ្ឍ

៤. ដំណើរការនៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍

គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថា ខ្លឹមសារសៀវភៅនេះនឹងផ្ដល់សារប្រយោជន៍ដល់ការអនុវត្តរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។

គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិស្វាគមន៍ជានិច្ចនូវរាល់មតិទិតៀនស្ថាបនា ដើម្បីកែលម្អសៀវភៅនេះកាន់តែប្រសើរឡើង។

១. ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការអភិវឌ្ឍ

១.១. និយមន័យនៃការអភិវឌ្ឍ

ការអភិវឌ្ឍ គឺជាការលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីឱ្យមានសុវត្ថិភាពស្បៀងអាហារ ប្រាក់ចំណូល ធនធានមនុស្ស សិទ្ធិសេរីភាព ប្រព័ន្ធហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងនិរន្តរភាពធនធានធម្មជាតិ និងលំនឹងបរិស្ថាន ។ល។

ធនធានសំខាន់ៗដែលបង្ហាញអំពីសក្តានុពលនៃការអភិវឌ្ឍមាន :

- **ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ** : ទ្រព្យសម្បត្តិ ប្រាក់ចំណូល មធ្យោបាយផលិតកម្ម
- **ធនធានមនុស្ស** : ការអប់រំ (ចំណេះដឹង ជំនាញបច្ចេកទេស និងឥរិយាបថ) សុខភាព
- **ធនធានសង្គម** : លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ការគ្រប់គ្រង សមាគម ទំនាក់ទំនង ច្បាប់ និងគណនេយ្យភាព
- **ធនធានធម្មជាតិ** : ផលដែលបានមកពីធម្មជាតិ និងលំនឹងបរិស្ថាន
- **ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ** : បណ្តាញប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ សំណង់ អគារ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និងបណ្តាញអគ្គិសនី ។ល។

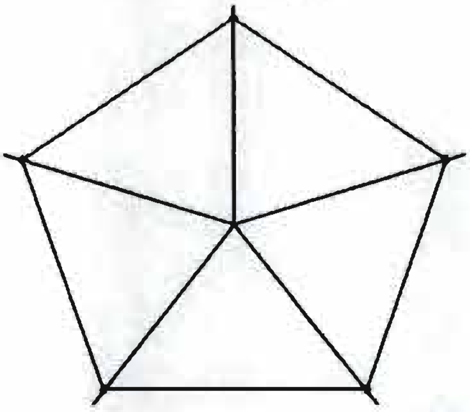

ធនធានសំខាន់ៗដែលបង្ហាញអំពីសក្តានុពលនៃការអភិវឌ្ឍ

ដើម្បីលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាចអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួនដូចជា :

- ការបង្កើនប្រាក់ចំណូល និងសុវត្ថិភាពស្បៀងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយសាងសង់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និងផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេសកសិកម្ម ដើម្បីបង្កើនទិន្នផលកសិកម្ម
- កសាងធនធានមនុស្ស ដោយសាងសង់សាលារៀន និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ដើម្បីផ្តល់ការអប់រំ បំណិនជីវិត និងជំនាញបច្ចេកទេសដល់ប្រជាពលរដ្ឋ
- ផ្សព្វផ្សាយអំពីច្បាប់ សិទ្ធិមនុស្ស និងការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹង ការគោរពច្បាប់ និងការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់

- សាងសង់ផ្លូវថ្នល់ ដើម្បីសម្រួលការដឹកជញ្ជូនកសិផលទៅកាន់ទីផ្សារ និងការធ្វើដំណើររបស់ប្រជាពលរដ្ឋទៅកាន់មណ្ឌលសុខភាព ឬ សាលារៀន
- បំផុសប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមការពារព្រៃឈើ និងបង្កើតសហគមន៍ព្រៃឈើ ដើម្បីបង្កើនធនធានព្រៃឈើ ការពារការហូរច្រោះដី ការពារប្រភពទឹក និងការថែរក្សាលំនឹងបរិស្ថាន
- . . . ។ល។

១.២. គោលបំណងនៃការអភិវឌ្ឍ

ការអភិវឌ្ឍមានគោលបំណង :

- ធ្វើឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច
- លើកកម្ពស់សេវាសង្គម
- លើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព

ក). ការធ្វើឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច

ការធ្វើឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច គឺជាការធ្វើឱ្យកម្រិតប្រាក់ចំណូលរបស់ប្រជាពលរដ្ឋកើនឡើងដូចជា ការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម ការផ្ដល់ទុនបង្កើតមុខរបរ ការអភិវឌ្ឍវិស័យសិប្បកម្ម និងឧស្សាហកម្មខ្នាតតូច ។ល។

ខ). ការលើកកម្ពស់សេវាសង្គម

ការលើកកម្ពស់សេវាសង្គម គឺជាការធ្វើឱ្យសេវាសង្គមកាន់តែមានគុណភាព និងប្រសិទ្ធភាព ដូចជា ការអភិវឌ្ឍវិស័យសុខាភិបាល វិស័យអប់រំ កិច្ចការពារស្ត្រី កុមារ និងជនងាយរងគ្រោះ ។ល។

គ). ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព

ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព គឺជាការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងដល់សិទ្ធិ និងគុណតម្លៃនៃការរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដូចជា សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមប្រកបដោយយុត្តិធម៌ សមភាព លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សិទ្ធិចូលរួមក្នុងសកម្មភាពនយោបាយ និងសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន ។ល ។

១.៣. ទស្សនៈនៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព

ក). និយមន័យនៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព

ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព គឺជាការអភិវឌ្ឍដែលបានឆ្លើយតបនឹងសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ហើយមិនធ្វើឱ្យបាត់បង់ផលិតភាព ក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅពេលអនាគត ។

សេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ រួមមាន សេចក្តីត្រូវការខាងផ្នែកសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងបរិស្ថាន ។

ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព ជាទស្សនៈអភិវឌ្ឍន៍មួយដែលយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការលើកកម្ពស់តម្លៃប្រជាពលរដ្ឋ ថែរក្សាសត្វ រុក្ខជាតិ ធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ធ្វើឱ្យមានសមភាពយេនឌ័រ ការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ប្រជាពលរដ្ឋទទួលបានការអប់រំ សេវាថែទាំសុខភាព និងធានាសុវត្ថិភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ល ។

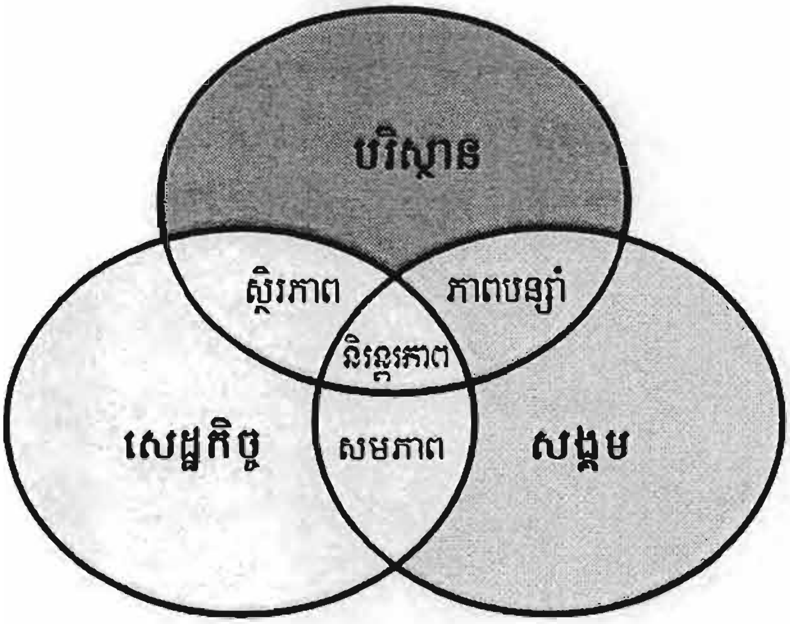

គំនូសបំព្រួញនៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព

ខ). **ស្ថិរភាព**

ស្ថិរភាព សំដៅលើការអភិវឌ្ឍដែលបានយកចិត្តទុកដាក់ទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងការអភិរក្សបរិស្ថាន ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការរីកចម្រើនខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងរក្សាបាននូវលំនឹងបរិស្ថាន។

ឧទាហរណ៍

ឃុំសង់ផ្លូវមួយខ្សែ ហើយផ្លូវនេះត្រូវសង់កាត់មុខទឹកហូរ ឃុំក៏បានសង់ស្ពានមួយ ដើម្បីសម្រួលចរន្តទឹកហូរឱ្យមានលក្ខណៈដូចដើម ដោយសារបរិស្ថានតំបន់នេះមិនមានផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមាន ធ្វើឱ្យតំបន់នេះរក្សាបានស្ថានភាពរូបសាស្ត្រ និងជីវសាស្ត្របានជាធម្មតា ហើយផ្លូវដែលសាងសង់រួចអាចស្ថិតក្នុងស្ថានភាពរឹងមាំ និងពុំមានការបំផ្លាញដោយធម្មជាតិ ទាំងនេះធ្វើឱ្យបរិស្ថាន និងសេដ្ឋកិច្ចប្រជាពលរដ្ឋមានស្ថេរភាព។ ផ្ទុយទៅវិញ បើឃុំពុំគិតពីស្ថានភាពបរិស្ថានទីតាំងនេះទេ ពេលមានទឹកជន់ខ្លាំងនឹងធ្វើឱ្យលិចលង់ ហើយ

អាចឈានទៅបំផ្លាញផលដំណាំ ទ្រព្យសម្បត្តិប្រជាពលរដ្ឋ ឬអាចបំផ្លាញផ្លូវ ដែលបានសាងសង់នេះទៀតផង ។

គ). សមភាព

សមភាព សំដៅលើការអភិវឌ្ឍដែលបានយកចិត្តទុកដាក់ទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងផ្នែកសង្គម ដើម្បីធ្វើឱ្យអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ស្មើភាពគ្នាក្នុងការទទួលបានចំណូល និងផលប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍ ហើយអាចរស់នៅក្នុងសង្គមមួយមានសុខដុមរមនា ។

ឧទាហរណ៍

ឃុំ សង្កាត់បានជ្រើសរើសគម្រោងអាទិភាពដែលអាចជួយដល់ស្ត្រី ជនងាយរងគ្រោះ និងប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ជួយដល់ពួកគាត់ឱ្យមានលទ្ធភាពទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍ និងជួយសម្រួលដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគាត់ក្នុងការរស់នៅក្នុងសង្គមមួយសមស្រប និងជាឱកាសមួយ ដើម្បីឱ្យប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ និងជនងាយរងគ្រោះទាំងនេះ ដោះស្រាយការលំបាកបច្ចុប្បន្ន និងបង្កើនឱកាសសម្រាប់ការរីកចម្រើននាពេលអនាគត ដើម្បីកាត់បន្ថយកម្លាតផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ក៏ដូចជា ផ្នែកសង្គមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់ ។

ឃ). ភាពបន្សាំ

ភាពបន្សាំ សំដៅលើការអភិវឌ្ឍដែលបានយកចិត្តទុកដាក់ទាំងផ្នែកសង្គម និងបរិស្ថាន ដើម្បីធ្វើឱ្យលទ្ធភាពនៃការរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌថ្មីមានភាពប្រក្រតី ។

ឧទាហរណ៍

ការផ្លាស់ប្តូរពីទម្លាប់ដាំដុះប្រភេទស្រូវប្រកាន់រដូវ មកប្រភេទស្រូវមិនប្រកាន់រដូវ ឬប្រភេទស្រូវធ្ងន់ មកស្រូវស្រាលនៅពេលដែលអាកាសធាតុមានភាពប្រែប្រួល និងជួបប្រទះភាពរាំងស្ងួតញឹកញាប់ ទន្ទឹមនឹងការផ្លាស់ប្តូរប្រភេទស្រូវដាំដុះ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវផ្លាស់ប្តូរបច្ចេកទេសដាំដុះ របៀបរបបការងារ និងបែបបទរស់នៅផងដែរ ដើម្បីឱ្យស្របតាមល័ក្ខខ័ណ្ឌបរិស្ថានដែលខ្លួនរស់នៅ។

១.៤. គោលការណ៍នៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព

ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាពត្រូវមានគោលការណ៍មួយចំនួនដូចខាងក្រោម :

- ឆ្លើយតបនឹងសេចក្តីត្រូវការជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ
- កាត់បន្ថយហានិភ័យដល់ធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថានជាអតិបរមា
- ធ្វើឱ្យជីវភាពប្រជាពលរដ្ឋមានការផ្លាស់ប្តូរកាន់តែប្រសើរឡើង
- ដំណើរការអនុវត្តប្រកបដោយសមធម៌ យុត្តិធម៌ និងស្ថិរភាព
- ធ្វើឱ្យមានសុខដុមនីយកម្មក្នុងបណ្តាអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់
- បង្កើនការចូលរួមពីអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍
- ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយសមភាពយេនឌ័រ
- . . .ល។

២. សមាសភាគសំខាន់ៗដែលត្រូវអភិវឌ្ឍន៍

សមាសភាគសំខាន់ៗដែលត្រូវអភិវឌ្ឍន៍មានដូចខាងក្រោម :

- ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច
- ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសង្គម
- ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព
- ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន
- ការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និង
- ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន។

២.១. ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច

ក). វិស័យកសិកម្ម

ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច សំដៅលើសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ទាំងឡាយណាដែលជួយដោយផ្ទាល់ដល់ការលើកកម្ពស់ចំណូលរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ វិស័យកសិកម្មដំណាំស្រូវ ប្រកពចំណូលចម្បងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែលរស់នៅតាមជនបទ។ វិស័យកសិកម្ម រួមមាន ការដាំដុះដំណាំស្រូវ ការធ្វើដំណាំចំការ ការចិញ្ចឹមសត្វ និងនេសាទ ។ល។

ក.១). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពកសិកម្មដំណាំស្រូវ

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពកសិកម្មដំណាំស្រូវដូចជា :

- ទំហំផ្ទៃដីកសិកម្មក្នុងគ្រួសារនីមួយៗ
- ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ

- ចំនួនរដូវដាំដុះដំណាំស្រូវក្នុងមួយឆ្នាំ
- ទិន្នផលស្រូវ (តោន/ហិកតា)
- បរិមាណស្រូវប្រជាពលរដ្ឋម្នាក់ក្នុង១ឆ្នាំ (គក្រ/ម្នាក់/ឆ្នាំ)
- តម្លៃស្រូវក្នុងមួយគីឡូក្រាម
- មធ្យោបាយផលិតកម្ម និងកម្លាំងអូសទាញ ។

ក.២).សកម្មភាពឃុំក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនៅឃុំ សង្កាត់តាមរយៈ :

- ការសាងសង់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដូចជា ជីកប្រឡាយ សង់ទំនប់ សង់ស្ថានីយបូមទឹក
- ការផ្សព្វផ្សាយ និងការបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសកសិកម្ម
- ការផ្តល់ពូជស្រូវ ពូជបន្លែ និងពូជសត្វពាហនៈ
- បង្កើនមធ្យោបាយផលិតកម្ម ដូចជា មាស៊ីនបូមទឹក ម៉ាស៊ីនកិនស្រូវ កម្លាំងអូសទាញ និងសម្ភារកសិកម្មនានា
- ការផ្តល់ឥណទានសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម
- ការផ្តល់សេវាការពារ និងការចាក់ថ្នាំបង្ការជំងឺសត្វពាហនៈ ។

ខ). វិស័យនានាមិនមែនកសិកម្ម

ក្រៅពីវិស័យកសិកម្ម ប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋានអាចរកចំណូលពីវិស័យមិនមែនកសិកម្ម ដូចជា ជំនួញខ្នាតតូច សិប្បកម្ម និងឧស្សាហកម្មខ្នាតតូច ។ល។ ដោយឡែក ប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនក្រៅពីប្រកបការងារកសិកម្ម ក៏បានប្រកបកិច្ចការទាំងនោះផងដែរ ដើម្បីរកចំណូលបន្ថែម ។

២.២. ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសង្គម

ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសង្គម សំដៅលើសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ទាំងឡាយណាដែលធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសុខុមាលភាព និងលើកកម្ពស់សមត្ថភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ការអភិវឌ្ឍផ្នែកសង្គមរួមមាន ការលើកកម្ពស់សុខភាព ការអប់រំ និងសមភាពយេនឌ័រ ។ល។

ក). សុខភាព

ក.១). សារប្រយោជន៍នៃសុខភាព

សុខភាព និងការអភិវឌ្ឍមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធ មានន័យថា ប្រជាពលរដ្ឋមានសុខភាពល្អ នោះនឹងនាំឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមានកម្លាំងមាំមួន ប្រាជ្ញាភ្លឺថ្លាក្នុងការប្រកបកិច្ចការផ្សេងៗ ដូចជា ការសិក្សារៀនសូត្រ ការប្រកបការងារកសិកម្ម និងចូលរួមក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍នានា ។ល។

ផ្ទុយទៅវិញ នៅពេលដែលប្រជាពលរដ្ឋមិនមានសុខភាពល្អ ពួកគាត់ត្រូវការចំណាយពេលវេលាក្នុងការសម្រាកព្យាបាលជំងឺ ចំណាយថវិកាសម្រាប់សេវាសុខភាព មិនមានពេលវេលាប្រកបការងារ ឬចូលរួមក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍នានាឡើយ ។ កត្តាទាំងនេះធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ។

ក.២).សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពសុខភាពប្រជាពលរដ្ឋ

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពសុខភាពប្រជាពលរដ្ឋនៅឃុំ សង្កាត់មានដូចខាងក្រោម :

- អត្រាមរណៈរបស់មាតា និងទារក
- កម្រិតយល់ដឹងអំពីអនាម័យ និងការការពារជំងឺ

- ភាគរយប្រជាពលរដ្ឋបានទទួលសេវាសុខភាព
- ភាគរយគ្រួសារដែលមានបង្គន់អនាម័យប្រើប្រាស់
- ចំនួនគ្រួសារប្រើប្រាស់អណ្តូងមួយ
- ចំនួនប្រជាពលរដ្ឋប្រើប្រាស់ទឹកមានសុវត្ថិភាព

គ.៣).សកម្មភាពឃុំ សង្កាត់ក្នុងការលើកកម្ពស់សុខភាពប្រជាពលរដ្ឋ

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់លើកកម្ពស់សុខភាពប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់តាមរយៈ :

- សាងសង់អណ្តូងទឹក ស្រះទឹក និងអប់រំប្រជាពលរដ្ឋឱ្យទុកដាក់ និងប្រើប្រាស់ទឹកមានសុវត្ថិភាព
- ចលនាប្រជាពលរដ្ឋសាងសង់បង្គន់អនាម័យ និងបញ្ឈប់ការបន្ទោរបង់ពាសវាលពាសកាល
- សាងសង់មណ្ឌលសុខភាព ដើម្បីបម្រើដល់ការថែទាំសុខភាព និងការព្យាបាលជំងឺនានារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- អប់រំផ្សព្វផ្សាយប្រជាពលរដ្ឋឱ្យយល់ដឹងពីអនាម័យចាក់ថ្នាំបង្ការ ផ្តល់ជីវជាតិបន្ថែម ការពារមេរោគអេដស៍ និងទទួលសេវាថែទាំសុខភាពនៅមណ្ឌលសុខភាព។

ខ). ការអប់រំ

ការអប់រំ សំដៅលើការសិក្សារៀនសូត្ររបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការទទួលបានចំណេះដឹង ជំនាញ សីលធម៌ល្អ និងបំណិនជីវិត។ ការអប់រំត្រូវបាន

ទទួលស្គាល់ និងចាត់ទុកជាគន្លឹះសំខាន់មួយក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព។

ខ.១). សារប្រយោជន៍នៃការអប់រំ

ប្រជាពលរដ្ឋដែលបានទទួលការអប់រំអាចជំរុញវិស័យសេដ្ឋកិច្ច សង្គម សិទ្ធិមនុស្ស ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងការថែរក្សាបរិស្ថានមានប្រសិទ្ធភាព។ សារប្រយោជន៍នៃការអប់រំជួយឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ :

- បង្កើនសមត្ថភាពផលិត ក្នុងការងារកសិកម្ម សិប្បកម្ម ជំនួញ
- បង្កើនបំណិនជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដូចជា ការយល់ដឹង ទំនាក់ទំនង
- មានជំនឿទុកចិត្តលើសមត្ថភាពខ្លួន និងបំពេញការងារបានល្អ
- មានលទ្ធភាព និងឱកាសច្រើនក្នុងការស្វែងរកការងារធ្វើ
- រកការងារដែលទទួលបានកម្រៃខ្ពស់ជាងអ្នកមិនចេះអក្សរ
- ធ្វើការសម្រេចចិត្តប្រកបដោយហេតុផល និងមានការថ្លឹងថ្លែង។

ខ.២). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពអប់រំ

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពអប់រំនៅឃុំ សង្កាត់មានដូចខាងក្រោម :

- អត្រាកុមារចុះឈ្មោះចូលរៀន និងចូលរៀនគ្រប់ភូមិសិក្សា
- អត្រាប្រជាពលរដ្ឋចេះអក្សរ
- កម្រិតសិក្សារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- អត្រាសិស្សបោះបង់ការសិក្សា
- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងសម្ភារអប់រំ។

១.៣). ការសិក្សាអប់រំសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋ

ប្រជាពលរដ្ឋអាចទទួលបានការអប់រំ តាមរយៈ :

- ការអប់រំក្នុងប្រព័ន្ធ និងក្រៅប្រព័ន្ធ
- ការអប់រំនៅសាលារៀនរដ្ឋ និងសាលារៀនឯកជន
- ការសិក្សាចំណេះដឹងទូទៅ និងជំនាញឯកទេស
- ការបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលវែង និងរយៈពេលខ្លី
- ការសិក្សាបច្ចេកទេសកម្រិតបឋម កម្រិតមធ្យម ឬកម្រិតជាន់ខ្ពស់

១.៤). សកម្មភាពឃុំ សង្កាត់ក្នុងការលើកកម្ពស់ការអប់រំ

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់លើកកម្ពស់ការអប់រំប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់ តាមរយៈ :

- ការសាងសង់សាលារៀននៅតាមឃុំ សង្កាត់
- ការរៀបចំ និងការបង្កើតមត្តេយ្យសិក្សាសហគមន៍
- ការអប់រំផ្សព្វផ្សាយ និងចលនាប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបញ្ជូនកូនទៅរៀន
- សហការជាមួយមន្ទីរជំនាញ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និងវិជ្ជាជីវៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ

២.៣. ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព

ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព សំដៅលើសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ដែលធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមានសមភាព យុត្តិធម៌ សិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សិទ្ធិទទួលបានសេវានានា ការរស់នៅប្រកបដោយសុវត្ថិភាព និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ ។

ក). ប្រភេទនៃសិទ្ធិមនុស្ស

សិទ្ធិមនុស្សមាន៣ប្រភេទសំខាន់ៗគឺ :

- សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ
- សិទ្ធិសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌
- សិទ្ធិទទួលបានសន្តិភាព អភិវឌ្ឍន៍ និងបរិស្ថាន

ក.១). សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ

- **សិទ្ធិពលរដ្ឋ**
  - សិទ្ធិដើម្បីរស់រានមានជីវិត
  - សិទ្ធិដើម្បីមានសេរីភាព
  - សិទ្ធិរួចផុតពីការធ្វើទារុណកម្ម
  - សិទ្ធិស្មើភាពនៅចំពោះមុខច្បាប់
  - សិទ្ធិរួចផុតពីការរើសអើង
  - សិទ្ធិឱ្យមានច្បាប់ការពារ
  - សិទ្ធិមានសញ្ជាតិ
  - សិទ្ធិមានឈ្មោះ
  - សិទ្ធិប្រព្រឹត្តតាមដំណើរការច្បាប់
  - សិទ្ធិប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធតុលាការ
  - សិទ្ធិទទួលយក ស្វែងរក និងចែកចាយព័ត៌មាន
  - សិទ្ធិមានមនសិការ និងបញ្ចេញមតិដោយសេរី

- សិទ្ធិមានសន្តិសុខក្នុងលំនៅដ្ឋានឯកជនរបស់ខ្លួន
- សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការធ្វើដំណើរ
- សិទ្ធិតាំងលំនៅដ្ឋាន
- សិទ្ធិអាពាហ៍ពិពាហ៍
- ...។ល។

- **សិទ្ធិនយោបាយ**
  - សិទ្ធិបញ្ចេញមតិដោយសេរី
  - សិទ្ធិចូលរួមប្រជុំ
  - សិទ្ធិបង្កើតសមាគម
  - សិទ្ធិបោះឆ្នោតដោយសេរី
  - សិទ្ធិចូលរួមក្នុងឆាកនយោបាយ
  - សិទ្ធិស្មើគ្នាទទួលបានសេវាកម្មសាធារណៈ (រួមទាំងសិទ្ធិទទួលការជ្រើសរើសឱ្យកាន់ដំណែងការងារ)

ក.២).សិទ្ធិសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌

- សិទ្ធិមានការងារធ្វើ
- សិទ្ធិជ្រើសរើសការងារ
- សិទ្ធិមានទ្រព្យសម្បត្តិជាកម្មសិទ្ធិ
- សិទ្ធិមានកម្រិតជីវភាពសមរម្យ
- សិទ្ធិទទួលបានការអប់រំ

- សិទ្ធិបង្កើតគ្រួសារ
- សិទ្ធិមានសន្តិសុខសង្គម
- សិទ្ធិមានការធានារ៉ាប់រង
- សិទ្ធិទទួលកិច្ចឧបត្ថម្ភខាងសង្គមកិច្ច និងសុខាភិបាល
- សិទ្ធិមានអាហារគ្រប់គ្រាន់
- សិទ្ធិទទួលបានការសម្រាក និងការកំសាន្តកាយ
- សិទ្ធិចូលរួមដោយសេរីក្នុងជីវភាពវប្បធម៌

ក.៣).សិទ្ធិទទួលបានសន្តិភាព អភិវឌ្ឍន៍ និងបរិស្ថាន

សិទ្ធិទទួលបានសន្តិភាព អភិវឌ្ឍន៍ និងបរិស្ថាន មានចែងក្នុងកម្រង ច្បាប់អន្តរជាតិជាច្រើន ដូចជា អនុសញ្ញានានាដែលឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តី ត្រូវការរបស់មនុស្សក្នុងការរក្សាសន្តិភាព ជំរុញការអភិវឌ្ឍ និងការកែលម្អ បរិស្ថាន ។ល ។

ខ). តម្លៃជាមូលដ្ឋានរបស់សិទ្ធិមនុស្ស

តម្លៃជាមូលដ្ឋានរបស់សិទ្ធិមនុស្ស គឺ :

- **ជីវិត** : ជីវិតត្រូវទ្រទ្រង់ និងការពារដោយយកចិត្តទុកដាក់
- **សេរីភាព** : ពលរដ្ឋគ្រប់រូបមានសេរីភាពផ្ទាល់ខ្លួន ប៉ុន្តែការប្រើប្រាស់សេរីភាពនោះមិនត្រូវឱ្យប៉ះពាល់ដល់សេរីភាពអ្នកដទៃ
- **សមភាព និងការមិនរើសអើង** : ពលរដ្ឋគ្រប់រូបត្រូវបានទទួលស្គាល់ និងគោរពតម្លៃស្មើៗគ្នា ដោយគ្មានការប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ បក្សពួក ឬសាសនា

- **យុត្តិធម៌** : ពលរដ្ឋគ្រប់រូបត្រូវបានច្បាប់ការពារប្រកបដោយយុត្តិធម៌
- **សាមគ្គីភាព** : ពលរដ្ឋគ្រប់រូបត្រូវមានភាពស្មោះត្រង់ យោគយល់អធ្យាស្រ័យ ចេះជួយគ្នាទៅវិញទៅមក និងមានតម្លាភាព
- **ការទទួលខុសត្រូវក្នុងសង្គម** : ពលរដ្ឋគ្រប់រូបមានកាតព្វកិច្ចចំពោះខ្លួនឯងផង និងចំពោះសង្គមផង
- **សន្តិភាព និងអហិង្សា** : ពលរដ្ឋគ្រប់រូបត្រូវមានសន្តិភាពក្នុងចិត្ត និងអហិង្សាក្នុងទង្វើគ្រប់យ៉ាង
- **ការគោរពមនុស្ស ថែរក្សាធម្មជាតិ សត្វ និងរុក្ខជាតិ** : មនុស្សជាតិអាចស្ថិតស្ថេរបាន អាស្រ័យដោយការគោរពចំពោះមនុស្ស និងថែរក្សាសត្វ និងធម្មជាតិ ដូចជា ព្រៃឈើ ទន្លេ។ល។ ដែលជាសេចក្តីត្រូវការចាំបាច់របស់មនុស្ស។

គ). សារប្រយោជន៍នៃការគោរពសិទ្ធិមនុស្សចំពោះការអភិវឌ្ឍ

សារប្រយោជន៍នៃការគោរពសិទ្ធិមនុស្សជួយដល់ការអភិវឌ្ឍដូចជា :

- លើកកម្ពស់ការចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍ
- បង្កើនគណនេយ្យភាពនៅក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ
- ជួយពង្រឹងអភិបាលកិច្ចល្អក្នុងការអភិវឌ្ឍ
- ធ្វើឱ្យមានសមភាព និងយុត្តិធម៌ក្នុងការទទួលផលប្រយោជន៍។

ឃ). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពសិទ្ធិសេរីភាព

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅឃុំ សង្កាត់មានដូចខាងក្រោម :

- ភាគរយប្រជាពលរដ្ឋចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងចូលរួមបោះឆ្នោត
- កម្រិតយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- កម្រិតគណនេយ្យភាពរបស់ឃុំ សង្កាត់ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ
- កម្រិតនៃការទទួលបានព័ត៌មាន
- កម្រិតនៃការបញ្ចេញមតិយោបល់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- សមភាពនៃការទទួលបានសេវាសង្គមនានារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- ចំនួនគ្រួសារកើតមានអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ។

ង). សកម្មភាពឃុំ សង្កាត់ក្នុងការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាព

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់លើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់ តាមរយៈ :

- ការលើកទឹកចិត្តប្រជាពលរដ្ឋឱ្យទៅចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងទៅបោះឆ្នោះជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងតំណាងរាស្ត្រ
- ការផ្សព្វផ្សាយអំពីសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិស្ត្រី និងកុមារ សមភាពយេនឌ័រ ការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ និងការលុបបំបាត់ការរើសអើងស្ត្រី
- ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាក់ទងនឹងការងារអភិវឌ្ឍន៍ និងការគ្រប់គ្រងឃុំ សង្កាត់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ

- ការលើកទឹកចិត្តប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមផ្តល់យោបល់ក្នុងការងារអភិវឌ្ឍន៍ និងគ្រប់គ្រងឃុំ សង្កាត់
- ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការចូលរួមសកម្មភាពនយោបាយ ជំនឿសាសនា ប្រពៃណី និងទំនៀមទម្លាប់
- ការសិក្សាផលប៉ះពាល់ដីធ្លី បរិស្ថាន និងជនជាតិដើមភាគតិចរាល់គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ ដើម្បីពិភាក្សាជាមួយប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការស្វែងរកដំណោះស្រាយសមស្រប ។

២.៤. ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន

ក). ធនធានធម្មជាតិ

ក.១). និយមន័យនៃធនធានធម្មជាតិ

ធនធានធម្មជាតិ សំដៅលើធនធានដែលកើតឡើងដោយធម្មជាតិ ដូចជា ដី ភ្នំ ទន្លេ បឹងបួ រ៉ែ ព្រៃព្រឹក្សា និងសត្វព្រៃ ។ល។ ជាទូទៅ ធនធានធម្មជាតិត្រូវបានចែកចេញជាពីរប្រភេទគឺ ធនធានធម្មជាតិកកើតឡើងវិញ និងធនធានធម្មជាតិមិនអាចកកើតឡើងវិញ ។

ក.២). ធនធានធម្មជាតិកកើតឡើងវិញ

ធនធានធម្មជាតិកកើតឡើងវិញ គឺជាធនធានធម្មជាតិទាំងឡាយណាដែលអាចប្រើប្រាស់ និងគ្រប់គ្រងបានដោយនិរន្តរភាព ។ ធនធានធម្មជាតិទាំងនេះអាចកកើតចេញពីប្រភពដែលមិនចេះរីងស្ងួត ដូចជា ថាមពលព្រះអាទិត្យ ថាមពលខ្យល់ ទឹក ដី ព្រៃឈើ និងសត្វ ។ល។ សុទ្ធតែកើតឡើងវិញ ឬអាចកើតឡើងវិញ ។

ក.៣). ធនធានធម្មជាតិមិនអាចកកើតឡើងវិញ

ធនធានធម្មជាតិមិនអាចកកើតឡើងវិញ គឺជាធនធានធម្មជាតិទាំងឡាយណាដែលអាចប្រើប្រាស់អស់ទាំងស្រុង ឬអាចប្រើប្រាស់រហូតដល់កម្រិតមួយដែលមិនអាចទាញយកមកប្រើប្រាស់ទៀតបាន ដោយហេតុផលសេដ្ឋកិច្ច។ ធនធានធានធម្មជាតិមិនអាចកកើតឡើងវិញមានដូចជា ថ្ម ខ្សាច់ រ៉ែលោហៈ ឥន្ធនៈផូស៊ីល (ប្រេងកាត ឧស្ម័នធម្មជាតិ និងធ្យូងថ្ម) ត្រូវបានចាត់ទុកជាធនធានធម្មជាតិមិនអាចកកើតឡើងវិញ ដោយសារវាកកើតឡើងយឺតក្នុងរយៈពេលរាប់លានឆ្នាំ។

ធនធានធម្មជាតិជាច្រើនទាំងកកើតឡើងវិញ និងមិនអាចកកើតឡើងវិញអាចត្រូវបានគេបង្កើត ឬប្រើប្រាស់វត្ថុផ្សេងជំនួសបាន ដូចជា ប្រេងកាតសម្រាប់ផលិតថាមពលអគ្គីសនីអាចជំនួសដោយថាមពលខ្យល់ ឬពន្លឺព្រះអាទិត្យ។ ចំពោះធនធានធម្មជាតិខ្លះទៀតពុំអាចជំនួស ឬបង្កើតបានឡើយ ដូចជា ប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិដែលបានវិនាសសាបសូន្យ។

ក.៤). ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ

ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ គឺជាការថែរក្សា និងការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ ដើម្បីឆ្លើយតបតម្រូវការជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងធានាបាននិរន្តរភាពធនធានធម្មជាតិ។

ធនធានធម្មជាតិដែលប្រជាពលរដ្ឋប្រើប្រាស់ក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃមានៈ

- **ដីធ្លី** : ធ្វើស្រែចំការ លំនៅដ្ឋាន ផ្លូវថ្នល់ សាលារៀន និងមណ្ឌលសុខភាព។ល។

- **ទឹកទន្លេ បឹងបួ :** ស្រោចស្រពស្រូវ ដំណាំ បរិភោគ ចិញ្ចឹមត្រី និងសត្វពាហនៈ ។ល។
- **ព្រៃឈើ :** បម្រើផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងអភិរក្សផ្នែកបរិស្ថាន។

នៅក្នុងមេរៀននេះ ផ្នែកធនធានធម្មជាតិ ផ្តោតសំខាន់លើការបង្ហាញអំពីធនធានព្រៃឈើ។

ក.៥). សារប្រយោជន៍នៃព្រៃឈើចំពោះប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋាន

ព្រៃឈើមានសារប្រយោជន៍ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋានដូចខាងក្រោម :

- **ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច :**
  - ផ្តល់អុសជាថាមពលសម្រាប់ចម្អិនអាហារ
  - ឈើសម្រាប់សំណង់ គ្រឿងសង្ហារឹម ឧបករណ៍កសិកម្ម
  - ផលិតផ្សេងៗ : អាហារ ឱសថ ជ័រ និងល័ក្ខ
  - ទេសចរណ៍ធម្មជាតិ : ទេសភាព សត្វ ព្រៃព្រឹក្សា ជ្រោះ ។ល។
- **ផ្នែកបរិស្ថាន :**
  - ការពារការហូរច្រោះដី និងការពារប្រភពទឹក
  - ជំរកសត្វព្រៃ និងមច្ឆជាតិ
  - បង្កើនជីវជាតិដី
  - ស្រូបកំដៅព្រះអាទិត្យ
  - ការពារខ្យល់ព្យុះ
  - លំនឹងបរិស្ថានទាំងអាកាសធាតុ និងជីវសាស្ត្រ

ក.៦). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីធនធានព្រៃឈើ

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពធនធានព្រៃឈើនៅឃុំ សង្កាត់ មានដូចខាងក្រោម :

- ចំនួនដីព្រៃដែលបាត់បង់ដោយសារការរានដីព្រៃ
- កម្រិតគម្របព្រៃឈើ
- ចំនួនផ្ទៃដីដែលបានដាំដុះដើមឈើឡើងវិញ
- កម្រិតនៃការប្រើប្រាស់ធនធានព្រៃឈើ
- ចំនួនផ្ទៃដីព្រៃដែលទទួលរងភ្លើងឆេះប្រចាំឆ្នាំ។

ក.៧).សកម្មភាពឃុំ សង្កាត់ក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធានព្រៃឈើ

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមគ្រប់គ្រងធនធានព្រៃឈើនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ តាមរយៈ :

- ការរៀបចំបង្កើតសហគមន៍ព្រៃឈើក្នុងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ
- ការទប់ស្កាត់រាល់ការរានដីព្រៃ និងការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើ
- ការការពារ និងទប់ស្កាត់ភ្លើងឆេះព្រៃ
- ការអប់រំផ្សព្វផ្សាយប្រជាពលរដ្ឋឱ្យចូលរួមថែរក្សាព្រៃឈើ
- ការប្រើប្រាស់ចង្ក្រានប្រសិទ្ធភាព និងជីវឧស្ម័ន ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ធនធានព្រៃឈើ
- ការរៀបចំតំបន់ទេសចរណ៍ធម្មជាតិ
- . . .។ល។

១). បរិស្ថាន

១.១). និយមន័យនៃបរិស្ថាន

បរិស្ថាន គឺជាអ្វីៗដែលនៅជុំវិញខ្លួនយើង ទាំងភាវៈមានជីវិត និងភាវៈគ្មានជីវិត ហើយមានទំនាក់ទំនង និងមានឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលទៅលើជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

- ភាវៈមានជីវិតមានរុក្ខជាតិ ព្រៃព្រឹក្សា សត្វ
- ភាវៈគ្មានជីវិតមានដី ទឹក ពន្លឺ ភ្លៀង ខ្យល់
- ឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់មានខ្យល់ព្យុះ ទឹកភ្លៀង(រាំងស្ងួត ទឹកជំនន់)
- ឥទ្ធិពលដោយប្រយោលមានការបាត់បង់រុក្ខជាតិ ឬពូជសត្វព្រៃមួយចំនួន ។

១.២). ការថែរក្សាបរិស្ថាន

ការថែរក្សាបរិស្ថាន សំដៅលើការគ្រប់គ្រងសកម្មភាពមនុស្ស ដើម្បីជៀសវាងបាននូវការផ្លាស់ប្តូរលក្ខណៈរូបសាស្ត្រ (ទឹក ដី ខ្យល់ អាកាសធាតុ) លក្ខណៈជីវសាស្ត្រ (រុក្ខជាតិ និងសត្វ) និងមជ្ឈដ្ឋាន ឬជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ការថែរក្សាបរិស្ថានអាចធ្វើឱ្យបរិស្ថានមានលំនឹង ដើម្បីជួយទ្រទ្រង់ជីវិតមនុស្ស និងសត្វ ។

១.៣). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពបរិស្ថាន

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពបរិស្ថាននៅឃុំ សង្កាត់មានដូចជា :

- ចំនួនគ្រួសារដែលប្រើថ្នាំគីមីសម្រាប់ការដាំដំណាំ
- ចំនួនផ្ទះដែលមានអ្នកប្រមូលសំរាមទៅចោលនៅទីតាំងកំណត់
- ចំនួនគ្រួសារមានបង្គន់អនាម័យប្រើប្រាស់
- ចំនួនផ្ទៃដីដែលបានដាំដុះដើមឈើឡើងវិញ
- ចំនួនផ្ទៃដីព្រៃដែលទទួលរងភ្លើងឆេះប្រចាំឆ្នាំ
- ចំនួនគ្រួសារដែលរងគ្រោះដោយធម្មជាតិ ។

១.៤). សកម្មភាពឃុំ សង្កាត់ក្នុងការថែរក្សាបរិស្ថាន

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមថែរក្សាបរិស្ថាននៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ តាមរយៈ :

- ការគ្រប់គ្រង ការការពារព្រៃឈើ និងការដាំដើមឈើឡើងវិញ
- ការទប់ស្កាត់ការដុតបំផ្លាញព្រៃឈើ និងការរានដីព្រៃ
- ការអប់រំប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការចូលរួមថែរក្សា និងគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ
- ការសិក្សាផលប៉ះពាល់បរិស្ថានសម្រាប់គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់
- ការទុកដាក់សំរាម និងការចោលសំរាមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។

២.៥. ការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ

ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ជាធនធានមួយយ៉ាងសំខាន់ជួយជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច លើកកម្ពស់ស្ថានភាពសង្គម និងកែលម្អបរិស្ថាន ។

ក). សារប្រយោជន៍នៃហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ

ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអាចបម្រើសេចក្តីត្រូវការដូចខាងក្រោម :

- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបម្រើឱ្យវិស័យសេដ្ឋកិច្ច : ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ បណ្តាញអគ្គីសនី ប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ ផ្សារសហគមន៍ ។ល ។
- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបម្រើឱ្យវិស័យសង្គម : លំនៅដ្ឋាន សាលាឃុំ សង្កាត់ សាលារៀន មណ្ឌលសុខភាព វត្តអារាម បណ្តាញទឹកស្អាត អណ្តូងទឹក និងស្រះទឹក ។ល ។
- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបម្រើឱ្យវិស័យបរិស្ថាន : ទំនប់ការពារទឹកជំនន់ ទីទួលសុវត្ថិភាព ប្រឡាយ ឬលូបង្ហូរទឹកសំណល់ និងទីកន្លែងចាក់សំរាម ។ល ។

ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមួយចំនួនអាចបម្រើឱ្យវិស័យមួយជាក់លាក់ដូចជា សាលារៀន មន្ទីរពេទ្យ ទីកន្លែងចាក់សំរាម និងស្ថានីយ៍បូមទឹក ។ល ។ ប៉ុន្តែ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមួយចំនួនក៏អាចបម្រើឱ្យវិស័យជាច្រើនដូចជា ផ្លូវថ្នល់អាចសម្រួលដល់ការដឹកកសិផលទៅកាន់ទីផ្សារ ក៏អាចសម្រួលដល់ការធ្វើដំណើរទៅកាន់មណ្ឌលសុខភាព និងសាលារៀន ។ល ។

ខ). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនៅឃុំ សង្កាត់មានដូចជា :

- ប្រវែងផ្លូវថ្នល់ និងប្រភេទផ្លូវថ្នល់
- ប្រវែងប្រឡាយ និងប្រភេទប្រឡាយ
- ចំនួនស្ពាន និងប្រភេទស្ពាន

- ចំនួនលូបង្ហូរទឹក និងប្រភេទលូបង្ហូរទឹក
- បណ្តាញអគ្គិសនី
- ប្រភេទលំនៅដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- ចំនួនអគារសាធារណៈ មន្ទីរពេទ្យ សាលារៀន
- . . . ។ល។

គ). សកម្មភាពឃុំ សង្កាត់ក្នុងការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់សាងសង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួនដូចជា :

- សាងសង់ប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ : ផ្លូវថ្នល់ ស្ពាន និងលូបង្ហូរទឹក
- សាងសង់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ : ប្រឡាយ ទំនប់ និងស្ថានីយបូមទឹក
- សាងសង់មណ្ឌលសុខភាព និងប៉ុស្តិ៍សុខភាព
- សាងសង់អគារសិក្សា
- សង់ទីទួលសុវត្ថិភាព និងទំនប់ការពារទឹកជំនន់
- . . . ។ល។

២.៦. ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន

ស្ថាប័ន គឺជាអង្គការចាត់តាំងមួយដែលមានយន្តការ និងរចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រង ដើម្បីចាត់ចែង និងតម្រង់ទិសការអនុវត្តរបស់សមាជិកក្នុងស្ថាប័នឱ្យបំពេញការងារស្របតាមគោលបំណង ។

ក). សមាសភាគរបស់ស្ថាប័នដែលត្រូវអភិវឌ្ឍន៍

ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន គឺជាការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងដល់យន្តការគ្រប់គ្រង និងបង្កើនសមត្ថភាពបុគ្គលិក ដើម្បីធ្វើឱ្យការអនុវត្តមុខងាររបស់ស្ថាប័នប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័នត្រូវពិនិត្យលើសមាសភាគដូចខាងក្រោម :

- **ស្ថាប័ន :** ច្បាប់ បទដ្ឋានការងារ សិទ្ធិអំណាច និងរចនាសម្ព័ន្ធ
- **គ្រប់គ្រង :** ប្រព័ន្ធការងារ នីតិវិធី វិន័យ
- **បុគ្គលិក :** ចំនួនបុគ្គលិក និងសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលិក

ខ). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពគ្រប់គ្រងស្ថាប័ន

សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីស្ថានភាពគ្រប់គ្រងស្ថាប័នមានដូចខាងក្រោម :

- រចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងរបស់ស្ថាប័ន
- ការកំណត់តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់ស្ថាប័ន និងបុគ្គលិក
- គោលការណ៍គ្រប់គ្រងរបស់ស្ថាប័ន
- ចំនួន និងសមត្ថភាពបុគ្គលិក (ចំណេះដឹង ជំនាញ និងឥរិយាបថ)
- គុណភាពនៃការផ្តល់សេវា និងការឆ្លើយតប
- គណនេយ្យភាព និងតម្លាភាព ។

គ). ការពង្រឹងស្ថាប័ន

គ.១). ការកសាងធនធានមនុស្ស

ការកសាងធនធានមនុស្សជាមូលដ្ឋានគ្រឹះក្នុងការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពគ្រប់គ្រង ។ ការកសាងធនធានមនុស្សត្រូវផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ :

- ចំនួនបុគ្គលិក
- ជំនាញរបស់បុគ្គលិកឱ្យស្របតាមក្របខ័ណ្ឌការងាររបស់ស្ថាប័ន
- តម្រូវការសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលិកទៅតាមតួនាទី និងមុខងារ ។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់កសាងសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ដូចជា :

- ចូលរួមវគ្គបណ្ដុះបណ្ដាល សិក្ខាសាលា និងទស្សនកិច្ចសិក្សា
- រៀនសូត្រពីការអនុវត្តជាក់ស្ដែង
- ផ្លាស់ប្ដូរ និងចែករំលែកព័ត៌មាន និងការឆ្លុះបញ្ចាំងកែលម្អ

គ.២). ការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ

ទ្រព្យសម្បត្តិសំដៅលើធនធាននានាសម្រាប់បម្រើសេចក្ដីត្រូវការក្នុងការបំពេញការងាររបស់បុគ្គលិក និងស្ថាប័ន ។

ដើម្បីបំពេញការងារបានសមស្រប ឃុំ សង្កាត់ត្រូវមានទ្រព្យសម្បត្តិមួយចំនួនដូចខាងក្រោម :

- អចលនវត្ថុ : ដីធ្លី និងអគារសាលាឃុំ សង្កាត់ ។ល ។
- ចលនវត្ថុ : ម៉ូតូ កង់ វិទ្យុទាក់ទង និងម៉ាស៊ីនភ្លើង ។ល ។
- សម្ភារការិយាល័យ : តុកៅអី កុំព្យូទ័រ និងទូដាក់ឯកសារ ។ល ។

ដើម្បីគ្រប់គ្រង និងថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិ ឃុំ សង្កាត់ត្រូវ :

- រៀបចំទុកដាក់ទ្រព្យសម្បត្តិ និងសម្ភារៈប្រើប្រាស់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ
- ចាត់ឱ្យមានអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការគ្រប់គ្រង និងថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិ និងសម្ភារៈ
- កត់ត្រា និងរៀបចំបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ។

ឃ). ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ

ធនធានហិរញ្ញវត្ថុត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់គាំទ្រការងារប្រតិបត្តិការរដ្ឋបាល និងការអភិវឌ្ឍ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុត្រូវមានតម្លាភាព គណនេយ្យភាព និងប្រសិទ្ធភាព ដោយផ្អែកទៅតាមនីតិវិធី និងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ ។

ឃុំ សង្កាត់គ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុឃុំ សង្កាត់តាមប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ និងនីតិវិធីដូចខាងក្រោម :

- រៀបចំថវិកាប្រចាំឆ្នាំ
- ប្រព័ន្ធគណនេយ្យ និងប្រព័ន្ធទូទាត់សម្រាប់ឃុំ សង្កាត់
- ការគ្រប់គ្រងចំណាយរបស់ឃុំ សង្កាត់
- រាល់ការចំណាយទាំងអស់ត្រូវធ្វើកិច្ចបញ្ជីកា
- សវនកម្មផ្ទៃក្នុង និងសវនកម្មខាងក្រៅ និង
- របាយការណ៍ហិរញ្ញវត្ថុឃុំ សង្កាត់ ។

ង). ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក

ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក គឺជាដំណើរការនៃការចាត់ចែងការអនុវត្តការងារប្រចាំថ្ងៃ ដើម្បីឱ្យបុគ្គលិកបំពេញការងារប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាចគ្រប់គ្រងបុគ្គលិករបស់ខ្លួន តាមរយៈ :

- ការរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់
- ការកំណត់តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់បុគ្គលិក ឬគណៈកម្មាធិការនានា
- រៀបចំផែនការការងារ និងរបាយការណ៍ការងារ
- តាមដានត្រួតពិនិត្យសកម្មភាព និងលទ្ធផលនៃការអនុវត្ត ។

ច). ការប្រាស្រ័យទាក់ទង

ការប្រាស្រ័យទាក់ទង គឺជាលំហូរ ឬដំណើរការបញ្ជូនព័ត៌មាននៅក្នុងស្ថាប័ន ។ ការប្រាស្រ័យទាក់ទងល្អអាចជួយបង្កើនប្រសិទ្ធភាពក្នុងការគ្រប់គ្រង ។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយបុគ្គលិកឃុំ សង្កាត់ និងប្រជាពលរដ្ឋ តាមរយៈ :

- ការប្រជុំ
- ការពិគ្រោះយោបល់ ឬការជួបពិភាក្សាដោយផ្ទាល់
- ការបិទផ្សាយព័ត៌មាននៅលើក្តារព័ត៌មានឃុំ សង្កាត់
- ប្រអប់សំបុត្រគណនេយ្យភាព
- វិទ្យុទាក់ទង និងប្រព័ន្ធទូរស័ព្ទ ។

ឃ). ការត្រួតពិនិត្យកិច្ចការបុគ្គលិក

ការត្រួតពិនិត្យកិច្ចការបុគ្គលិក ជាកិច្ចការមួយសំខាន់ជួយតម្រង់ទិសដល់ការអនុវត្តសកម្មភាព និងការបំពេញមុខងាររបស់បុគ្គលិកបានទាន់ពេលវេលា។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ត្រួតពិនិត្យកិច្ចការបុគ្គលិកនៅឃុំ សង្កាត់តាមរយៈ :

- ផែនការសកម្មភាព
- ការពិនិត្យអំពីសកម្មភាព និងលទ្ធផលការងារ
- ការធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ក្នុងកិច្ចប្រជុំ
- ការរាយការណ៍ដោយផ្ទាល់
- របាយការណ៍សកម្មភាព និងលទ្ធផលការងារ។

៣. បែបបទនៃការអភិវឌ្ឍ

ការអភិវឌ្ឍអាចអនុវត្តន៍តាមបែបបទមួយចំនួនដូចខាងក្រោម :

- បែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមវិស័យ
- បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន
- បែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមបែបវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ

៣.១. បែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមវិស័យ

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមវិស័យ គឺជាដំណើរការអភិវឌ្ឍដែលផ្តោតលើវិស័យជាក់លាក់មួយកំណត់ ដូចជា វិស័យសុខាភិបាល វិស័យអប់រំ វិស័យកសិកម្ម វិស័យព្រៃឈើ និងវិស័យបរិស្ថាន ។ល។

មន្ទីរជំនាញរាជធានី ខេត្ត ធ្វើការអភិវឌ្ឍរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ និងឃុំ សង្កាត់តាមវិស័យរបស់ខ្លួន ដូចជា :

- មន្ទីរអប់រំ យុវជន និងកីឡា អភិវឌ្ឍន៍វិស័យអប់រំ និងកីឡា
- មន្ទីរសុខាភិបាល អភិវឌ្ឍន៍វិស័យសុខាភិបាល
- មន្ទីរកសិកម្ម អភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម
- មន្ទីរកិច្ចការនារី អភិវឌ្ឍន៍វិស័យយេនឌ័រ

សារប្រយោជន៍នៃបែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមវិស័យ គឺ :

- ងាយស្រួលឆ្លើយតបនឹងគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល
- ងាយនឹងសម្រេចតាមគោលដៅរបស់មន្ទីរ ឬស្ថាប័ន
- អនុវត្តតាមមុខងារ ឬបេសកកម្មជាក់លាក់របស់ស្ថាប័ន

- ដំណើរការអនុវត្តផ្អែកលើមូលដ្ឋានបច្ចេកទេស
- ងាយស្រួលបង្ហាញលទ្ធផលដែលសម្រេចបាន។

៣.២. បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន គឺជាដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍សង្គម និងសេដ្ឋកិច្ច ឈរលើគោលការណ៍លើកកម្ពស់សិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានស្របទៅតាមបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងកិច្ចការពារសិទ្ធិមនុស្ស។ គោលបំណង និងលទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍ គឺធ្វើឱ្យសម្រេចបានការលើកកម្ពស់សិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន។

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានមានធាតុសំខាន់ៗដូចខាងក្រោម :

- ការចូលរួមក្នុងការគ្រប់គ្រង និងសិទ្ធិនៃការចូលរួម
- ការលើកកម្ពស់ទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងផ្នែកសង្គម
- មានគណនេយ្យភាពទៅវិញទៅមករវាងអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច និងប្រជាពលរដ្ឋ ដោយគោរពសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវ
- មានការគិតគូរគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហានានា ដើម្បីបង្កើតឱកាស និងជម្រើសនានាសម្រាប់លើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានបានដាក់បញ្ចូលច្បាប់ លិខិតបទដ្ឋាន និងគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្សទៅក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ គោលនយោបាយ និងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍។

ក). ទស្សនៈនៃបែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន

ទស្សនៈនៃបែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានមានដូចជា :

- គិតពីផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋជាមូលដ្ឋាន
- ការសម្រេចចិត្តនានាត្រូវមានការចូលរួមពីប្រជាពលរដ្ឋ
- យល់ដឹងអំពីទំនាក់ទំនងរវាងសិទ្ធិ និងភាពក្រីក្រ
- ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋប្រកបដោយសមភាព
- លើកទឹកចិត្តដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ក្នុងការចរចាជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធ
- អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ត្រូវមានគណនេយ្យភាព និងការទទួលខុសត្រូវទៅវិញទៅមក
- ទទួលស្គាល់ពីកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋ គឺសម្របសម្រួល និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋពិតប្រាកដ ។

ខ). គោលការណ៍នៃបែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានមានគោលការណ៍ដូចខាងក្រោម :

- ការអភិវឌ្ឍត្រូវធានាឱ្យបាននូវការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស
- មានគណនេយ្យភាព
- ផ្តល់សិទ្ធិដល់ប្រជាពលរដ្ឋ
- មានការចូលរួមក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍
- គ្មានការរើសអើង និងយកចិត្តទុកដាក់ដល់ជនងាយរងគ្រោះ

ខ.១). ការអភិវឌ្ឍធានាឱ្យបាននូវការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស

ការអភិវឌ្ឍធានាបាននូវការគោរពសិទ្ធិមនុស្សត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងទៅលើសិទ្ធិរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធមាន សិទ្ធិពលរដ្ឋ វប្បធម៌ សេដ្ឋកិច្ច នយោបាយ និងសង្គម ដោយធានាឱ្យបានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ដូចជា សិទ្ធិទទួលបានការថែទាំសុខភាព ការអប់រំ លំនៅដ្ឋាន យុត្តិធម៌ និងសិទ្ធិចូលរួមសកម្មភាពនយោបាយ។

ការអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់បានធានាដល់ការគោរពសិទ្ធិមនុស្សមានដូចជា :

- គម្រោងមូលនិធិឃុំ សង្កាត់ទាំងអស់ត្រូវបានសិក្សាផលប៉ះពាល់ដីធ្លី បរិស្ថាន និងជនជាតិដើមភាគតិច ដើម្បីធានាថារាល់ផលប៉ះពាល់ត្រូវបានពិភាក្សា និងដោះស្រាយជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធប្រកបដោយសមភាព តម្លាភាព និងយុត្តិធម៌
- ការសាងសង់មណ្ឌលសុខភាព និងសាលារៀនត្រូវបានបម្រើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋទូទៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ ទាំងអ្នកមាន អ្នកក្រីក្រ ជនជាតិដើមភាគតិច ទាំងបុរស និងស្ត្រី មានសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាក្នុងការទទួលសេវាទាំងនោះ។

ខ.២).គណនេយ្យភាព

គណនេយ្យភាព មានន័យថា ការអនុវត្តតួនាទី និងភារកិច្ចនៅក្នុងដំណើរការ និងអនុវត្តសេចក្តីសំរេចចិត្ត ហើយទទួលខុសត្រូវចំពោះទង្វើរបស់ខ្លួន ដោយរាយការណ៍ ព្រមទាំងបញ្ជាក់ពីមូលហេតុនូវអ្វីដែលខ្លួនបានសម្រេច និងអនុវត្ត។

ប្រភេទនៃគណនេយ្យភាពមានដូចខាងក្រោម :

- **គណនេយ្យភាពចំពោះផ្នែកនយោបាយ** : គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់មេឃុំ ចៅសង្កាត់ និងបុគ្គលិកឃុំ សង្កាត់ និងសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ចំពោះក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់
- **គណនេយ្យភាពនៃក្រមសីលធម៌** : គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល និងការអនុវត្តរបស់រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ក្នុងការលើកកម្ពស់ការបំពេញការងារ និងការបង្កើតបរិយាកាសការងារឱ្យបានល្អប្រសើរ
- **គណនេយ្យភាពនៃការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល** : គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល និងការអនុវត្តរបស់រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ដោយផ្អែកលើបញ្ហាផ្ទៃក្នុង និងគោលការណ៍នានា ដែលជាយន្តការ ដើម្បីឱ្យបុគ្គល និងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់យកទៅអនុវត្ត
- **គណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ** : គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល និងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ក្នុងការទទួលយកមតិយោបល់ និងការឆ្លើយតបចំពោះតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការសម្រេចចិត្តរបស់ឃុំ សង្កាត់។

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានផ្ដោតសំខាន់លើ :

- ការលើកកម្ពស់ការអនុវត្តសិទ្ធិស្មើភាពទាំងប្រជាពលរដ្ឋដែលជាអ្នកទទួលផល និងម្ចាស់គម្រោង

- ការផ្តល់ឱកាស និងលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីគ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដោយជៀសវាងរាល់សកម្មភាពនាំឱ្យរារាំង និងបំពានលើសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- ការអនុវត្តសកម្មភាពស្របទៅនឹងច្បាប់ គោលនយោបាយ គោលការណ៍ នីតិវិធី និងយន្តការគ្រប់គ្រង ដើម្បីតម្រង់ទិសអនុវត្តឱ្យបានសមស្រប ។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ត្រូវធានាឱ្យមានគណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការងារអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់ ដោយ :

- កំណត់អំពីគម្រោងអាទិភាពដែលឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ
- អនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ត្រូវអនុវត្តតាមគោលការណ៍ណែនាំ ដើម្បីធានាបានតម្លាភាព និងការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- ផ្តល់ព័ត៌មានដល់ប្រជាពលរដ្ឋ អំពីសកម្មភាព និងលទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍ និងការប្រើប្រាស់ធនធានរបស់ឃុំ សង្កាត់ ។

១.៣). ផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ

ផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ គឺជាការផ្តល់សិទ្ធិដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការចូលរួមក្នុងដំណើរការនៃការសម្រេចចិត្ត ដោយគ្មានការរើសអើង ។

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន គឺជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយ ក្នុងការផ្តល់សិទ្ធិដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ ការផ្តល់សិទ្ធិដល់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវចាត់ទុកប្រជាពលរដ្ឋដែលជាអ្នកទទួលផលជាម្ចាស់គម្រោង និងអាចចូលរួមគ្រប់គ្រងការងារអភិវឌ្ឍន៍ ។

គោលដៅនៃការផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ គឺជាការផ្តល់ឱ្យប្រជាពលរដ្ឋនូវសិទ្ធិ សមត្ថភាព ភាពអង់អាច និងការទទួលបានផលប្រយោជន៍ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាពជីវភាពរស់នៅ និងស្ថានភាពសហគមន៍របស់ខ្លួន ដែលមានឥទ្ធិពលដល់វាសនារបស់ពួកគេ។

ការផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ លុះត្រាតែប្រជាពលរដ្ឋ :

- មានលទ្ធភាពក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តជាលក្ខណៈបុគ្គល ឬជាសមូហភាព
- ទទួលបានព័ត៌មាន និងមធ្យោបាយនានា សម្រាប់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត
- មានសិទ្ធិក្នុងការគិតពិចារណា ដើម្បីជ្រើសរើសនូវជម្រើសនានានៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត
- មានសិទ្ធិការពារអំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន និងសមូហភាព
- មានសិទ្ធិផ្តល់គំនិតយោបល់ប្រកបដោយវិជ្ជមាន ដើម្បីកែលម្អធ្វើការសេចក្តីសម្រេចចិត្ត

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ត្រូវលើកកម្ពស់សិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ ដោយធានាថា :

- ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិលើកឡើងអំពីតម្រូវការរបស់ខ្លួនក្នុងដំណើរការកសាងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ និងកម្មវិធីវិនិយោគឃុំ សង្កាត់ ដើម្បីធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់

- ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងគណៈកម្មការគ្រប់គ្រងគម្រោង និងផ្តល់យោបល់នានាទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រងការងារអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់
- ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាននានាទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ថវិកា បញ្ហា និងដំណោះស្រាយនានាក្នុងការអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់។

១.៤). ការចូលរួមក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍

ការចូលរួម សំដៅទៅលើការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទាំង បុរស និងស្ត្រី ក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្ត និងអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចចិត្តនោះ។

សារៈសំខាន់នៃការចូលរួម គឺដើម្បីធានាថា ព័ត៌មានទាំងឡាយស្តីពីបញ្ហា តម្រូវការ និងបំណងប្រាថ្នារបស់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបត្រូវបានប្រមូល និងវិភាគបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ មុននឹងធ្វើការសម្រេចចិត្ត ។

ការចូលរួមក្នុងការសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍អាចធ្វើឡើងតាមរយៈ :

- **ការចូលរួមដោយផ្ទាល់** : មានន័យថា ជាការចូលរួមរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធគ្រប់រូប ដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់នៅក្នុងដំណើរនៃការធ្វើការសម្រេចចិត្ត និងការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចចិត្តនោះ។
- **ការចូលរួមតាមរយៈអ្នកតំណាង** : មានន័យថា អ្នកតំណាងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមក្នុងដំណើរការនៃការសំរេចចិត្ត និងអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចនោះ។ អ្នកតំណាងត្រូវតែបំពេញតួនាទីជាអ្នកតំណាងឱ្យឆន្ទៈ និងផលប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋដែលខ្លួនតំណាងឱ្យ

បែបបទអភិវឌ្ឍន៍ផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានតម្រូវឱ្យមានការចូលរួមយ៉ាងសកម្មពីអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដូចជា ប្រជាពលរដ្ឋ សហគមន៍មូលដ្ឋាន សង្គមស៊ីវិល ជនជាតិដើមភាគតិច បុរស និងស្ត្រី ។ ការចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍត្រូវចូលរួមដោយផ្ទាល់ ដោយសកម្ម ដោយសេរី និងប្រកបដោយអត្ថន័យ ។

ប្រជាពលរដ្ឋអាចចូលរួមក្នុងការងារអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ ដូចជា :

- ចូលរួមក្នុងដំណើរការកសាងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ និងកម្មវិធីវិនិយោគឃុំ សង្កាត់
- ចូលរួមសិក្សាលទ្ធភាព និងផលប៉ះពាល់របស់គម្រោងលើបរិស្ថានដីធ្លី និងជនជាតិដើមភាគតិច
- ចូលរួមតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃការអនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍
- ចូលរួមគ្រប់គ្រង និងថែទាំសមិទ្ធផលរបស់គម្រោងនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ ។

១.៥). គ្មានការរើសអើង និងយកចិត្តទុកដាក់ដល់ជនងាយរងគ្រោះ

គ្មានការរើសអើង គឺជាអំពើដែលបង្ហាញអំពីការមិនប្រកាន់បក្សពួក ភាពមិនលម្អៀងទៅលើបុគ្គល ឬក្រុមណាមួយ ឬប្រកបដោយសមភាព ។

ការរើសអើងអាចកើតមានលើលក្ខណៈមួយចំនួនដូច អាយុ ភេទ ខាងផ្លូវកាយ ចំណេះដឹង សមត្ថភាព បទពិសោធន៍ ជាតិសាសន៍ និងសាសនា ។

ការរើសអើងមានទម្រង់ដូចខាងក្រោម :

- ការរើសអើងដោយផ្ទាល់ : រារាំងមិនឱ្យចូលរួមសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍
- ការរើសអើងដោយប្រយោល : មិនផ្តល់ព័ត៌មានឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់

បែបបទនៃការអភិវឌ្ឍផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ចំពោះការរើសអើង សមភាព សមធម៌ និងជនងាយរងគ្រោះ ជនពិការ ស្ត្រី កុមារ ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ និងជនជាតិដើមភាគតិច ។

វិធានការការពារនានាត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាឧបករណ៍សម្រាប់ជួយដល់ដំណើរការនៃការអភិវឌ្ឍ ដើម្បីធានាបាននូវការលុបបំបាត់ភាពរើសអើង និងកិច្ចការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងសុខុមាលភាពរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច និងជនងាយរងគ្រោះ ។

ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ ឃុំ សង្កាត់បានប្រើប្រាស់ឧបករណ៍មួយចំនួន ដើម្បីលុបបំបាត់ការរើសអើង និងបង្កើនការយកចិត្តទុកដាក់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ដូចជា :

- ឧបករណ៍ និងវិធីសាស្ត្រសម្រាប់អ្នកទទួលបន្ទុកកិច្ចការនារី និងកុមារឃុំ សង្កាត់ក្នុងការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់
- គោលការណ៍ណែនាំនានាសម្រាប់ការអនុវត្តគម្រោងមូលនិធិឃុំ សង្កាត់ទាក់ទងនឹងបរិស្ថាន ដីធ្លី និងជនជាតិដើមភាគតិច ដូចជា :
  - គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់វិភាគផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន
  - គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់រៀបចំរបាយការណ៍សិក្សាដីធ្លី
  - គោលការណ៍ណែនាំ ស្តីពីសុវត្ថិភាពជនជាតិដើមភាគតិច ។

៣.៣. បែបបទអភិវឌ្ឍន៍តាមបែបវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ

ក). វិមជ្ឈការ

ក.១). និយមន័យនៃវិមជ្ឈការ

វិមជ្ឈការមានន័យថា រាជរដ្ឋាភិបាលប្រគល់ឱ្យក្រុមប្រឹក្សានូវភាពជាម្ចាស់លើមុខងារ សិទ្ធិអំណាច និងធនធាន ដើម្បីឆ្លើយតបសេចក្តីត្រូវការរបស់មូលដ្ឋាន។ ក្រុមប្រឹក្សាត្រូវមានគណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋមូលដ្ឋានលើបញ្ហាទាំងនេះ។

ក.២). សារប្រយោជន៍នៃវិមជ្ឈការ

- ប្រជាពលរដ្ឋអាចមានលទ្ធភាពចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅមូលដ្ឋាន
- ពង្រឹង និងពង្រីកការចូលរួមជាសាធារណៈ នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការ និងអាទិភាពនានារបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋាន
- ធ្វើឱ្យមានគណនេយ្យភាពនៅក្នុងវិស័យសាធារណៈ
- កាត់បន្ថយការិយាធិបតេយ្យនៅក្នុងរដ្ឋបាលសាធារណៈ
- បង្កើតសេវាសាធារណៈឱ្យជិតប្រជាពលរដ្ឋ។

ក.៣). គោលដៅនៃវិមជ្ឈការ

- ពង្រឹងពង្រីកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្សនៅមូលដ្ឋាន
- លើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមកិច្ច

- ជំរុញកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍មូលដ្ឋាន និងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ តាមរយៈការបង្កលក្ខណៈឱ្យប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។

ក.៤). ទម្រង់នៃវិមជ្ឈការ

វិមជ្ឈការមានទម្រង់ដូចខាងក្រោម :

- **វិមជ្ឈការរដ្ឋបាល** : ជាការផ្ទេរការទទួលខុសត្រូវក្នុងការរៀបចំផែនការ និងការគ្រប់គ្រងមុខងារសាធារណៈពីរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ជាតិទៅរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ។ យោងតាមច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ :
    - ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់មានសិទ្ធិចាត់តាំងគណៈកម្មាធិការនានាដើម្បីផ្តល់យោបល់ និងជួយកិច្ចការនានាតាមការចាំបាច់ (មាត្រា២៧)
    - ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ត្រូវរៀបចំ អនុម័ត និងអនុវត្តនូវផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ក្នុងគោលបំណងកំណត់នូវទស្សនវិស័យ កម្មវិធី និងកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន (មាត្រា៦០)
    - ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់នៅតែជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃចំពោះផែនការ កម្មវិធី និងគម្រោងនានា ទោះជាការងារនោះត្រូវបានអនុវត្តដោយសមាសភាពណាក៏ដោយ ដែលខ្លួនបានជ្រើសយក (មាត្រា៦៧)។

- **វិមជ្ឈការហិរញ្ញវត្ថុ** ៖ ការអនុវត្តមុខងារវិមជ្ឈការហិរញ្ញវត្ថុមានប្រសិទ្ធភាព លុះត្រាតែរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាននោះមានកម្រិតចំណូលគ្រប់គ្រាន់ ទោះជាចំណូលបានមកពីចំណូលនៅមូលដ្ឋាន ឬជា ចំណូលផ្ទេរពីរដ្ឋាភិបាលក៏ដោយ រួមទាំងសិទ្ធិអំណាចក្នុងការសម្រេចចិត្តប្រើប្រាស់មូលនិធិនោះផងដែរ។ យោងតាមច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ៖
  - ឃុំ សង្កាត់មានធនធានហិរញ្ញវត្ថុ ថវិកា និងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ (មាត្រា ៧៣)
  - ឃុំ សង្កាត់មានសិទ្ធិទទួលបាននូវធនធានវិភាជន៍ពីចំណូលរដ្ឋសម្រាប់ថវិការបស់ខ្លួន(មាត្រា៧៥)
  - ឃុំ សង្កាត់នីមួយៗមានសិទ្ធិទទួលបាននូវកម្រៃចំពោះការអនុវត្តនូវមុខងារជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋដែលរាជរដ្ឋាភិបាល ឬ ក្រសួង ស្ថាប័នណាមួយនៃរាជរដ្ឋាភិបាលបានប្រគល់ឱ្យ (មាត្រា៧៦)។
- **វិមជ្ឈការនយោបាយ** ៖ ការអនុវត្តវិមជ្ឈការនយោបាយមានគោលបំណងផ្តល់អំណាចកាន់តែច្រើនក្នុងការធ្វើការសម្រេចចិត្តលើកិច្ចការសាធារណៈទៅឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ ឬតំណាងប្រជាពលរដ្ឋដែលជ្រើសតាំងឡើងដោយការបោះឆ្នោត។ ការជ្រើសរើសតំណាងតាមការបោះឆ្នោតនៅមូលដ្ឋានធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋយល់កាន់តែ

ច្បាស់អំពីតំណាងរបស់ខ្លួន ហើយសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ដែលប្រជាពលរដ្ឋបានបោះឆ្នោតឱ្យក៏យល់អំពីតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែលជាម្ចាស់ឆ្នោតផងដែរ។ យោងតាមច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ :

- ឃុំ សង្កាត់ជានីតិបុគ្គល (មាត្រា២)
- អំណាចដឹកនាំ និងគ្រប់គ្រងឃុំ សង្កាត់បានមកដោយការបោះឆ្នោត ជាទូទៅ ជាសកល ដោយសេរី ត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ ដោយស្មើភាព ដោយចំពោះ ដោយសម្ងាត់ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃឃុំ សង្កាត់នីមួយៗ (មាត្រា៤)
- ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ជាអង្គការតំណាងប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន និងមានបេសកកម្មបម្រើផលប្រយោជន៍ទូទៅក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន(មាត្រា៩)
- ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់មានអាណត្តិ៥ឆ្នាំ ហើយត្រូវផុតកំណត់នៅពេលដែលមានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ថ្មីចូលកាន់តំណែង(មាត្រា១១) ។

ក.៥). សូចនាករមួយចំនួនបង្ហាញអំពីវិមជ្ឈការ

- កម្រិតនៃការផ្តល់អំណាចទៅឱ្យរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ
- កម្រិតនៃការសម្រេចចិត្តរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ
- មុខងារដែលផ្ទេរពីរដ្ឋាភិបាលទៅឱ្យរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ

- សិទ្ធិក្នុងការប្រមូលចំណូល និងកម្រៃផ្សេងៗនៅមូលដ្ឋាន
- ការផ្តល់ឱ្យមូលដ្ឋាននូវប្រភពចំណូលផ្ទាល់
- កម្រិតស្វ័យភាពក្នុងការប្រើប្រាស់មូលនិធិ
- កម្រិតពិគ្រោះយោបល់ជាមួយរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ
- ភាគរយប្រជាពលរដ្ឋចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងចូលរួមបោះឆ្នោត។

ខ). វិសហមជ្ឈការ

វិសហមជ្ឈការ គឺរាជរដ្ឋាភិបាល ឬក្រសួង ស្ថាប័នធ្វើប្រតិភូកម្មមុខងារ សិទ្ធិអំណាច និងធនធានទៅអង្គភាពក្រោមបង្គាប់ ឬ ទៅក្រុមប្រឹក្សាប្រភេទណាមួយ ដើម្បីអនុវត្តក្នុងនាមរាជរដ្ឋាភិបាល ឬក្រសួង ស្ថាប័ន។ អង្គភាព ឬ ក្រុមប្រឹក្សានោះត្រូវមានគណនេយ្យភាពចំពោះរាជរដ្ឋាភិបាល ឬ ក្រសួង ស្ថាប័នស្របទៅតាមតម្រូវការនៃការធ្វើប្រតិភូកម្មនោះ។

យោងតាមច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌបានចែងថា :

- អភិបាលមានតួនាទីជាតំណាងក្រសួង ស្ថាប័ននានារបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីណែនាំ សម្របសម្រួល តម្រង់ទិស មន្ទីរ អង្គភាពខ្សែបណ្តោយរបស់ក្រសួង ស្ថាប័ននានា និងទីភ្នាក់ងារនានារបស់រាជរដ្ឋាភិបាលដែលធ្វើសកម្មភាព ក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សា។ ក្នុងតួនាទីជាតំណាងរាជរដ្ឋាភិបាល ក្រសួង ស្ថាប័ននានារបស់រាជរដ្ឋាភិបាល អភិបាលត្រូវមានគណនេយ្យភាពចំពោះរាជរដ្ឋាភិបាល ក្រសួងមហាផ្ទៃ និងក្រសួង ស្ថាប័ននានា(មាត្រា ១៥៤) ។

ប្រតិភូកម្មមុខងារ គឺការផ្ទេរនូវមុខងារ ការទទួលខុសត្រូវ អំណាច និងឆន្ទានុសិទ្ធិ ដើម្បីគ្រប់គ្រង និងអនុវត្តមុខងារក្នុងនាមអាជ្ញាធរដែលធ្វើប្រតិភូកម្ម ដោយផ្អែកតាមតម្រូវការនៃការធ្វើប្រតិភូកម្មនោះ ។ អាជ្ញាធរដែលបានធ្វើប្រតិភូកម្មនៅតែរក្សាភាពជាម្ចាស់លើកកិច្ចការដែលបានធ្វើប្រតិភូកម្ម ។

យោងតាមច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ បានចែងថា :

- ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ដែលបានធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចឱ្យដល់មេឃុំ ចៅសង្កាត់នៅតែទទួលខុសត្រូវលើកិច្ចការដែលបានធ្វើប្រតិភូកម្មនោះ (មាត្រា៥២)

គ). ភាពខុសគ្នារវាងវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ

វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការមានភាពខុសគ្នាដូចខាងក្រោម :

វិមជ្ឈការ	វិសហមជ្ឈការ
- គោលបំណងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការគ្រប់គ្រងតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ និងអភិបាលកិច្ចល្អនៅថ្នាក់រដ្ឋបាលក្រោមជាតិ	- គោលបំណង ដើម្បីបង្កើតការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ ក្នុងការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ដល់ប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបានឆាប់រហ័ស និងមានប្រសិទ្ធភាព
- អង្គភាពអនុវត្តជាអង្គភាពនីតិបុគ្គលដាច់ដោយឡែក	- អង្គភាពអនុវត្តមិនមែនជា នីតិបុគ្គល ដោយឡែកពីថ្នាក់ជាតិ
- តំណាងកើតចេញពីការបោះឆ្នោតតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ	- មន្ត្រីអនុវត្តកើតចេញពីការតែងតាំង
- តំណាងឱ្យអ្នកបោះឆ្នោត	- តំណាងឱ្យថ្នាក់ជាតិ

៣. បែបបទនៃការអភិវឌ្ឍ

វិមជ្ឈការ	វិសហមជ្ឈការ
- ទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់ចំពោះអ្នកបោះឆ្នោត និងប្រយោលចំពោះរាជរដ្ឋាភិបាល - តម្រូវឱ្យមានការចូលរួមពីប្រជាពលរដ្ឋ - ថវិកា ហិរញ្ញវត្ថុ បុគ្គលិក ទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយឡែក - ទទួលអំណាច តាមរយៈការផ្ទេរពីថ្នាក់ជាតិ មានភាពជាម្ចាស់ក្នុងការអនុវត្ត	- ទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់ចំពោះរាជរដ្ឋាភិបាល - មិនតម្រូវឱ្យមានការចូលរួមពីប្រជាពលរដ្ឋ - ថវិកា ហិរញ្ញវត្ថុ បុគ្គលិក ទ្រព្យសម្បត្តិជារបស់ជាតិ - ទទួលអំណាច តាមរយៈការធ្វើប្រតិភូកម្មពីថ្នាក់ជាតិ - អនុវត្តនីក្នុងនាមជាស្ថាប័នដែលធ្វើប្រតិភូកម្មឱ្យ

៤. ដំណើរការនៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍

ដំណើរការនៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍អនុវត្តតាមជំហានសំខាន់ៗដូចខាងក្រោម :

- ការសិក្សាអំពីស្ថានភាព
- ការរៀបចំផែនការ
- ការអនុវត្តគម្រោង
- ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ

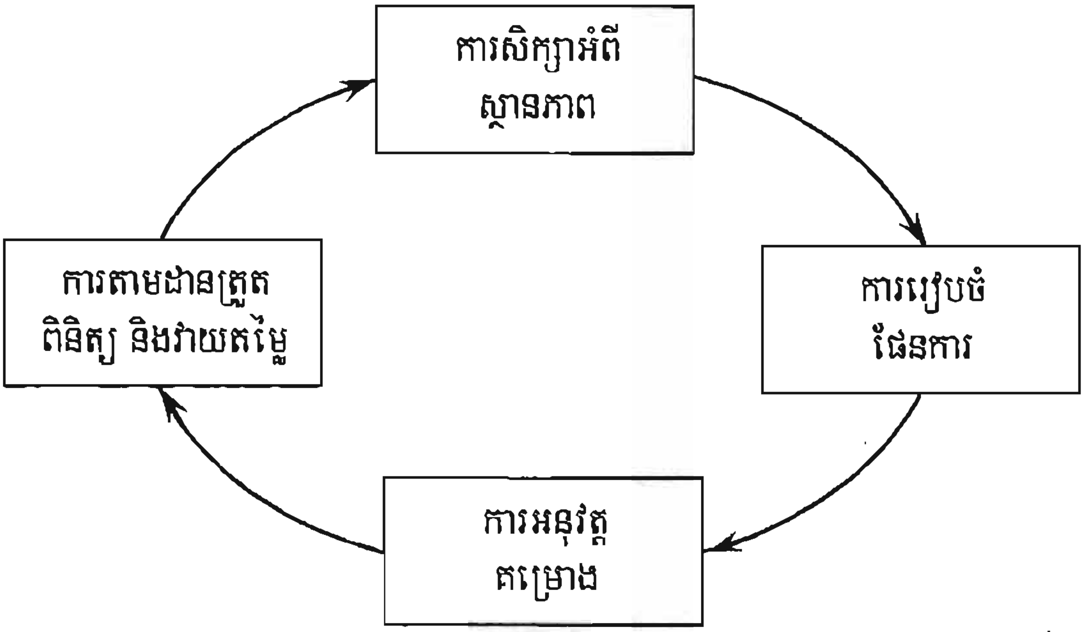

ដំណើរការនៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ (វដ្តនៃគម្រោង)

៤.១. ការសិក្សាអំពីស្ថានភាព

ការសិក្សាអំពីស្ថានភាព ជាជំហានដំបូងក្នុងដំណើរការនៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍។ ការសិក្សាអំពីស្ថានភាពជួយឱ្យឃុំ សង្កាត់អាចយល់ដឹងអំពី :

- ល័ក្ខខ័ណ្ឌបច្ចុប្បន្នអំពីបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច សង្គម បរិស្ថាន ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងការគ្រប់គ្រង ។ល ។
- បញ្ហា ឬឧបសគ្គ ឬចំណុចខ្លាំង ចំណុចខ្សោយ ឬការប្រឈមនានាដែលកើតមានឡើង
- អ្នកណាខ្លះជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាទាំងនោះ ហើយអ្នកទាំងនេះមានតួនាទីអ្វីខ្លះ
- លទ្ធភាពក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាទាក់ទងនឹងសេដ្ឋកិច្ច សង្គម បរិស្ថាន ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងការគ្រប់គ្រង ។ល ។ ដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍ ។

ក្នុងការសិក្សាអំពីស្ថានភាព ឃុំ សង្កាត់បានប្រមូលព័ត៌មាន និងរៀបចំ :

- ព័ត៌មានស្ថានភាពឃុំ សង្កាត់
- ទិន្នន័យភូមិ
- ប្រព័ន្ធទិន្នន័យឃុំ សង្កាត់

ក). គោលបំណងនៃការសិក្សាអំពីស្ថានភាព

ការសិក្សាអំពីស្ថានភាពមានគោលបំណង :

- ស្វែងយល់ពីបញ្ហា និងតម្រូវការជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ធ្វើការវិភាគក្នុងការកំណត់សកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ (បង្ហាញនូវស្ថានភាព និងបញ្ហា និងលទ្ធភាពក្នុងការដោះស្រាយ)
- ព័ត៌មានជាមូលដ្ឋានសម្រាប់វាយតម្លៃអំពីផលប៉ះពាល់របស់គម្រោង ។

ខ). ព័ត៌មានដែលត្រូវលើកយកមកសិក្សា

ព័ត៌មានដែលត្រូវលើកយកមកសិក្សាអាចជាព័ត៌មានដែលពាក់ព័ន្ធនឹង :

- **ព័ត៌មានស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច** : មុខរបរ ចំណូល ធនធាន និងមធ្យោបាយផលិតកម្មរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- **ព័ត៌មានស្ថានភាពសង្គម** : បញ្ហាសុខភាព អនាម័យ ការអប់រំ យេនឌ័រ ការយល់ដឹង និងការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- **ព័ត៌មានស្ថានភាពធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន** : ធនធានព្រៃឈើក្នុងតំបន់ ធនធានទឹក ការទុកដាក់និងចោលកាកសំណល់ ការរងគ្រោះដោយធម្មជាតិ
- **ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ** : ស្ថានភាពប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ បណ្តាញផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត លំនៅស្ថានប្រជាពលរដ្ឋ
- . . . ។ល។

គ). ប្រភពផ្តល់ព័ត៌មាន

ការប្រមូលព័ត៌មានអំពីតំបន់គោលដៅជាកត្តាមួយយ៉ាងសំខាន់ជួយឱ្យឃុំ សង្កាត់ទទួលបានព័ត៌មានជាក់លាក់សម្រាប់រៀបចំផែនការ។ ព័ត៌មានទាំងនេះអាចទទួលបានពីប្រជាពលរដ្ឋ ភូមិ ឃុំ សង្កាត់ និងបណ្តាឯកសារនានាដែលមាននៅក្នុងស្នាក់ការភូមិ សាលាឃុំ សង្កាត់ ។ល។ ព័ត៌មានទាំងនោះអាចជា :

- **ព័ត៌មានបឋម** : ព័ត៌មានដែលប្រមូលបានពីអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានតាមរយៈ ការសម្ភាសន៍ និងការពិភាក្សា ។ល។

- **ព័ត៌មានមានស្រាប់ :** ជាព័ត៌មានដែលបានរៀបចំចងក្រងរួចជាស្រេច ដូចជា ទិន្នន័យភូមិ ស្ថានភាពឃុំ សង្កាត់ របាយការណ៍ និងស្ថិតិប្រជាពលរដ្ឋ ។ល ។

៤.២. ការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍

ការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍ គឺជាការកំណត់អំពីក្របខ័ណ្ឌអភិវឌ្ឍន៍ សកម្មភាព និងធនធានសម្រាប់អនុវត្ត ដើម្បីតម្រង់ទិសអភិវឌ្ឍន៍ឱ្យសម្រេចលទ្ធផលតាមការកំណត់ ។

ក្នុងការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍ ឃុំ សង្កាត់បានរៀបចំ :

- ផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់
- កម្មវិធីវិនិយោគឃុំ សង្កាត់
- . . . ។ល ។

ក). សារប្រយោជន៍របស់ផែនការ

- តម្រង់ទិសអនុវត្តឱ្យចំទិសដៅ
- កំណត់អំពីលទ្ធភាពរបស់គម្រោង
- ប្រើប្រាស់ធនធានឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព
- ផ្តល់ជាគំនិតដល់អ្នកអនុវត្ត
- ជួយឱ្យគម្រោងដំណើរការបានរលូន
- កំណត់ធនធាន និងការទទួលខុសត្រូវ
- អាចកំណត់អំពីលទ្ធផលរំពឹងទុក ។

ខ). ក្របខ័ណ្ឌនៃការអភិវឌ្ឍ

ក្របខ័ណ្ឌនៃការអភិវឌ្ឍមាន : ចក្ខុវិស័យ គោលដៅ ទិសដៅ សកម្មភាព ធនធាន និងលទ្ធផលរំពឹងទុក។

ខ.១). ចក្ខុវិស័យ

ចក្ខុវិស័យ គឺជាការប្រមើលអំពីទិដ្ឋភាព ឬ ស្ថានភាពមួយដ៏ល្អប្រសើរដែលចង់បាន ដើម្បីផ្តល់ជាគំនិតក្នុងការផ្តួចផ្តើមគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍។

ចំណុចសំខាន់ៗដែលត្រូវពិចារណាក្នុងការរៀបចំចក្ខុវិស័យ :

- អ្វីដែលស្ថាប័នចង់បាននៅពេលអនាគត
- បង្ហាញពីលទ្ធផលចុងក្រោយដែលចង់បាន
- ផ្តល់ជាគំនិតសម្រាប់ការប្រឹងប្រែង ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេច
- បង្ហាញអំពីទស្សនៈរបស់ស្ថាប័នទាំងមូលក្នុងរយៈពេលមួយវែង។

ឧទាហរណ៍ :

ឃុំសង្កាត់អាចមានចក្ខុវិស័យអភិវឌ្ឍន៍មួយចំនួនដូចជា :

- ប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់រស់នៅក្នុងសន្តិភាព យុត្តិធម៌ និងភាពសម្បូរសប្បាយ
- ប្រជាពលរដ្ឋមានសមត្ថភាព និងមានសិទ្ធិអំណាចគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការចូលរួមសម្រេចចិត្តក្នុងការអភិវឌ្ឍ ដើម្បីធ្វើឱ្យសង្គមមានសមភាព សុខដុមរមនា និងសុភមង្គល។

១.២).គោលដៅ

គោលដៅ គឺជាការកំណត់អំពីលទ្ធផលរួមជាក់លាក់ដែលត្រូវសម្រេចឱ្យបាន ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងចក្ខុវិស័យដែលបានកំណត់។

ចំណុចសំខាន់ៗដែលត្រូវពិចារណាក្នុងការរៀបចំគោលដៅ :

- បង្ហាញពីលទ្ធផលចុងក្រោយ ដែលឆ្លើយតបនឹងចក្ខុវិស័យ
- ផ្តល់គំនិតអនុវត្ត និងផ្តល់ជម្រើសក្នុងការអនុវត្តនៅពេលអនាគត
- មានលក្ខណៈជាយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការអនុវត្ត
- បង្ហាញពីគំនិតមួយវែងឆ្ងាយ ប៉ុន្តែមានភាពជាក់លាក់។

ឧទាហរណ៍

គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជាមានដូចខាងក្រោម :

- លុបបំបាត់ភាពក្រីក្រធ្ងន់ធ្ងរ និងភាពអត់ឃ្លាន
- សម្រេចឱ្យបានជាទូទៅនូវការអប់រំមូលដ្ឋានរយៈពេល៩ឆ្នាំ
- លើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ និងផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់ស្ត្រី
- កាត់បន្ថយអត្រាមរណភាពកុមារ
- លើកកម្ពស់សុខភាពមាតា
- ប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ជំងឺគ្រុនចាញ់ និងជំងឺដទៃទៀត
- ធានាចីរភាពបរិស្ថាន
- បង្កើតភាពជាដៃគូជាសាកលសម្រាប់កិច្ចអភិវឌ្ឍន៍
- ដោះមីន យុទ្ធភ័ណ្ឌមិនទាន់ផ្ទុះ និងការសង្គ្រោះជនរងគ្រោះ។

ខ.៣).ទិសដៅ

ទិសដៅ គឺជាការកំណត់អំពីលទ្ធផលជាក់លាក់មួយដែលត្រូវសម្រេចឱ្យបាន ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងគោលដៅដែលបានកំណត់។

ទិសដៅត្រូវមានលក្ខណៈសំខាន់ៗដូចខាងក្រោម :

- **ជាក់លាក់** : បង្ហាញពីលទ្ធផលដែលត្រូវធ្វើឱ្យសម្រេចបាន
- **អាចវាស់វែងបាន** : លទ្ធផលដែលអាចធ្វើការវាស់វែងបាន ដូចជា ភាគរយ ចំនួន ។ល។
- **អាចសម្រេចបាន** : ដែលអាចធ្វើទៅបាន និងសម្រេចតាមពេលកំណត់ប្រកបដោយហេតុផល
- **ប្រាកដប្រជា** : ជឿជាក់ថាអាចសម្រេចទៅបាន
- **ពេលវេលា** : ពេលវេលាដែលអាចធ្វើឱ្យសម្រេចលទ្ធផលបាន

ឧទាហរណ៍

ឃុំ សង្កាត់អាចមានទិសដៅអភិវឌ្ឍន៍មួយចំនួន ដូចជា :

- បង្កើនទិន្នផលស្រូវឱ្យបាន៣តោនក្នុងមួយហិកតាក្នុងឆ្នាំ២០១២
- ផ្តល់អគ្រានុកូលដ្ឋានដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំឱ្យបាន១០០% ក្នុងឆ្នាំ២០១២
- បង្កើនការប្រើប្រាស់បង្គន់អនាម័យតាមគ្រួសាររបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំឱ្យបាន៨០% ក្នុងឆ្នាំ២០១២។

ភាពខុសគ្នារវាងគោលដៅ និងទិសដៅ

គោលដៅ	ទិសដៅ
- ការពណ៌នាខ្លីៗ - វិសាលភាពទូលាយ - មានរយៈពេលវែង (ដូចជា ៥ឆ្នាំ)	- ការពណ៌នាអាចវែង - វិសាលភាពតូចចង្អៀត - មានរយៈពេលខ្លី (ដូចជា ១ឆ្នាំ យោងតាមឆ្នាំសារពើពន្ធ)

១.៤). សកម្មភាព

សកម្មភាព គឺជាការកំណត់អំពីកិច្ចការដែលត្រូវអនុវត្ត ដើម្បីបង្កើតឱ្យបានលទ្ធផលជាក់លាក់មួយតាមទិសដៅកំណត់។

ឧទាហរណ៍

ឃុំ សង្កាត់អាចមានសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍មួយចំនួន ដូចជា :

- សាងសង់ប្រឡាយ និងទំនប់ទឹក
- បណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសដាំដំណាំស្រូវ
- បណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសធ្វើជីកំប៉ុស្ត៍
- ធ្វើស្រែបង្ហាញអំពីបច្ចេកទេសដាំដុះដំណាំស្រូវ
- . . . ។ល។

១.៥). ធនធាន

ធនធាន សំដៅលើធនធានហិរញ្ញវត្ថុ សម្ភារៈ មធ្យោបាយនានា ពេលវេលា និងធនធានមនុស្ស ។ល។ ដែលត្រូវការសម្រាប់អនុវត្តសកម្មភាព។

ធនធានទាំងនោះត្រូវបានប៉ាន់ស្មាន និងគ្រោងនៅក្នុងផែនការ ដើម្បីធានាថា ក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្ត ធនធានទាំងនោះ (បរិមាណ និងគុណភាព) អាចទ្រទ្រង់ដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍បានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។

ក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ និងកម្មវិធីវិនិយោគឃុំ សង្កាត់បានគ្រោងធនធានមួយចំនួន ដូចជា :

- តម្លៃគម្រោង : មូលនិធិឃុំ សង្កាត់ ឬប្រភពទុនវិនិយោគ
- ពេលវេលា : កាលវិភាគដែលត្រូវអនុវត្ត (ឆ្នាំ)
- ...។ល។

ខ.៦). លទ្ធផលរំពឹងទុក

លទ្ធផលរំពឹងទុក គឺជាលទ្ធផលគ្រោងរបស់គម្រោងដែលត្រូវធ្វើឱ្យសម្រេចបាន។ លទ្ធផលរំពឹងទុកនៅក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ និងកម្មវិធីវិនិយោគឃុំ សង្កាត់មាន :

- បរិមាណនៃលទ្ធផល ដូចជា ចំនួនវគ្គបណ្តុះបណ្តាល ចំនួនស្ពាន ប្រវែងផ្លូវថ្នល់ ប្រវែងប្រឡាយ និងចំនួនអណ្តូង។ល។
- អ្នកទទួលផល ដូចជា ចំនួនសរុប ស្ត្រី ចំនួនគ្រួសារ និងប្រភេទអ្នកទទួលផល។ល។

៤.៣. ការអនុវត្តគម្រោង

ការអនុវត្តគម្រោង គឺជាការអនុវត្តសកម្មភាពដែលបានកំណត់ក្នុងផែនការដោយប្រើប្រាស់ធនធាន (មនុស្ស ថវិកា ពេលវេលា។ល។) ដើម្បី

បង្កើតបានលទ្ធផលតាមផែនការគ្រោងទុក។ គម្រោងមូលនិធិឃុំ សង្កាត់អាច ជាគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ឬគម្រោងសេវាកម្ម។

ផ្អែកលើកម្មវិធីវិនិយោគឃុំ សង្កាត់ និងធនធានរបស់ឃុំ សង្កាត់ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់បានអនុវត្តគម្រោងមួយចំនួនដូចជា :

- **គម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ :**
  - សាងសង់ទំនប់ ស្ពានប្រឡាយ និងសាងសង់សំណង់ស្ទាក់ទឹក
  - សាងសង់ផ្លូវថ្នល់ ស្ពាន លូបង្ហូរទឹក
  - សាងសង់អគារសិក្សា
  - សាងសង់មណ្ឌលសុខភាព បុស្តិ៍សុខភាព
  - ជីកស្រះ និងអណ្តូងទឹក
  - សាងសង់ទួលសុវត្ថិភាពការពារទឹកជំនន់
- **គម្រោងសេវាកម្ម**
  - បណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសកសិកម្មដំណាំស្រូវ
  - ចាក់វ៉ាក់សាំងការពារជំងឺដល់សត្វពាហនៈ
  - ផ្សព្វផ្សាយប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបញ្ជូនកូនទៅរៀន
  - រៀបចំដំណើរការមត្តេយ្យសិក្សាសហគមន៍
  - ការអប់រំផ្សព្វផ្សាយប្រជាពលរដ្ឋប្រើប្រាស់ទឹកមានសុវត្ថិភាព
  - ផ្សព្វផ្សាយប្រជាពលរដ្ឋបញ្ជូនកូនទៅចាក់វ៉ាក់សាំង
  - . . . ។ល។

ក). ការរៀបចំគម្រោង

ការរៀបចំគម្រោងអនុវត្តតាមជំហានដូចខាងក្រោម :

ក.១). សិក្សាលទ្ធភាព

ចំពោះគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ការសិក្សាលទ្ធភាព ជាការសិក្សាអំពីល័ក្ខខ័ណ្ឌទីតាំងគម្រោង ដើម្បីរៀបចំគម្រោងការ និងគំនូសប្លង់បច្ចេកទេសឱ្យស្របតាមស្ថានភាពជាក់ស្តែង។ លទ្ធផលសិក្សាលទ្ធភាពត្រូវបានរៀបចំជាព័តិមានគម្រោង។

ចំពោះគម្រោងសេវាកម្ម គឺជាការប៉ាន់ប្រមាណតម្រូវការរបស់អ្នកទទួលផល ដើម្បីឱ្យដឹងថា អ្នកទទួលផលត្រូវការសេវាអ្វីខ្លះ បង្កើនសមត្ថភាពអ្វីខ្លះ ឬបណ្តុះបណ្តាលលើខ្លឹមសារអ្វី។ ដើម្បីធ្វើការប៉ាន់ប្រមាណតម្រូវការវគ្គបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់ក្រុមគោលដៅណាមួយត្រូវសិក្សា :

- សមត្ថភាព(ចំណេះដឹង ជំនាញ និងឥរិយាបថ) ក្រុមគោលដៅ
- មុខងារ តួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ក្រុមគោលដៅ
- ក្របខ័ណ្ឌអភិវឌ្ឍន៍របស់ស្ថាប័ន (ចក្ខុវិស័យ បេសកកម្ម...)

ក.២). សិក្សាផលប៉ះពាល់

ការសិក្សាផលប៉ះពាល់សម្រាប់គម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជាកិច្ចការមួយចាំបាច់ ដើម្បីស្វែងរកផលប៉ះពាល់របស់គម្រោងទៅលើធនធានធម្មជាតិ បរិស្ថាន ដីធ្លី វប្បធម៌ និងចាត់វិធានការដោះស្រាយ មុននឹងអនុវត្តគម្រោង។

ក.៣). រៀបចំព័ត៌មានគម្រោង

ព័ត៌មានសិក្សាលទ្ធភាព និងការសិក្សាផលប៉ះពាល់ត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់រៀបចំព័ត៌មានគម្រោង។ ព័ត៌មានគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធត្រូវមានព័ត៌មានសំខាន់ៗ ដូចជា :

- របាយការណ៍សិក្សាផលប៉ះពាល់
- ផែនទីទីតាំងគម្រោង
- គ្រោងការគម្រោង ឬគំនូសប្លង់បច្ចេកទេស
- តារាងប៉ាន់ស្មានតម្លៃ។

ខ). លទ្ធកម្ម និងការគ្រប់គ្រងគម្រោង

គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍មូលនិធិឃុំ សង្កាត់ត្រូវបានអនុវត្តដោយអ្នកទទួលការ ហេតុនេះ អ្នកទទួលការដែលទទួលបានគម្រោងឃុំ សង្កាត់ទៅអនុវត្តត្រូវបានជ្រើសរើសឡើង តាមរយៈការធ្វើលទ្ធកម្ម។

សកម្មភាព និងលទ្ធផលដែលអ្នកទទួលការត្រូវអនុវត្តនឹមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យា។ កិច្ចសន្យាធ្វើឡើងរវាងមេឃុំ ចៅសង្កាត់ និងអ្នកទទួលការ ហេតុនេះ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការគ្រប់គ្រងកិច្ចសន្យានោះ។ ឯកសារកិច្ចសន្យាត្រូវមានព័ត៌មាន :

- ល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃកិច្ចសន្យា
- គំនូសប្លង់ និងសេចក្ដីលម្អិតបច្ចេកទេស
- ផែនទីគម្រោង

- សំណើដេញថ្លៃ
- លទ្ធផល និងតម្លៃកិច្ចសន្យា
- ផែនការការងាររបស់អ្នកទទួលការ

នៅក្នុងដំណាក់កាលអនុវត្តន៍គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍មូលនិធិឃុំ សង្កាត់ ឃុំ សង្កាត់ត្រូវរៀបចំគណៈកម្មការគ្រប់គ្រងគម្រោង ដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃគម្រោង។

ចំពោះ គម្រោងមួយចំនួនដែលត្រូវអនុវត្តន៍ដោយឃុំ សង្កាត់ផ្ទាល់ ដូចជា គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ផ្នែកសង្គម ឃុំ សង្កាត់អាចប្រើប្រាស់ធនធានមនុស្សរបស់ឃុំ ដើម្បីគ្រប់គ្រង និងអនុវត្តសកម្មភាពគម្រោងទាំងនោះ។

៤.៤. ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ

ក). និយមន័យនៃការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ

ក.១). ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ

ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ គឺជាដំណើរការនៃការប្រមូលព័ត៌មានពីការរីកចម្រើន និងបញ្ហាជួបប្រទះនៃការអនុវត្តសកម្មភាព ដើម្បីឱ្យដឹងថាសកម្មភាព និងលទ្ធផលដែលបានអនុវត្តស្របតាមផែនការ និងរួមចំណែកសម្រេចនូវទិសដៅដែលបានកំណត់។

ក.២).ការវាយតម្លៃ

ការវាយតម្លៃ គឺជាដំណើរការប្រមូលព័ត៌មាន ដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់ និងវាស់វែងអំពីលទ្ធផល ប្រសិទ្ធភាព និងផលប៉ះពាល់នៃការអនុវត្តគម្រោង។

ខ). គោលបំណងនៃការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ

ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃមានគោលបំណង :

- ជួយពង្រឹងគណនេយ្យភាព
- កែលម្អការគ្រប់គ្រង និងការសម្រេចចិត្ត
- ជំរុញឱ្យមានការរៀនសូត្រ
- ធានាគុណភាព និរន្តរភាព និងប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្ត ។

គ). ប្រភេទនៃការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ

ជាទូទៅការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃមានពីរប្រភេទគឺ :

- ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃផ្ទៃក្នុង
- ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃពីខាងក្រៅ ។

ឃ). សមាសភាគគម្រោងត្រូវតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ

សមាសភាគគម្រោងត្រូវតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃមាន :

- ធនធាន : ហិរញ្ញវត្ថុ ពេលវេលា សម្ភារៈ ឬឧបករណ៍ និងមនុស្ស
- សកម្មភាព : ការសាងសង់ ការផ្គត់ផ្គង់សម្ភារៈ ឬការផ្តល់សេវា
- លទ្ធផល : សំណង់ សម្ភារៈ ការយល់ដឹង អ្នកទទួលផល
- ផលប៉ះពាល់ : ស្ថានភាពជីវភាព បំណិនជីវិត

ង). ការរៀបចំតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃ

ការរៀបចំតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃមានជំហានដូចខាងក្រោម :

- កំណត់គោលបំណង : តើតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃលើអ្វី? តើលទ្ធផលតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃប្រើប្រាស់ដើម្បីអ្វី?
- កំណត់សូចនាករ : កំណត់ព័ត៌មានដែលត្រូវការ
- កំណត់សំណួរគន្លឹះ : រៀបចំបញ្ជីសំណួរស្របតាមសូចនាករ
- កំណត់វិធីសាស្ត្រ : សង្កេត សម្ភាសន៍ ពិភាក្សា បំពេញបញ្ជីសំណួរ
- ការរៀបចំផែនការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃ ។

ច). ការអនុវត្តការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ

ការអនុវត្តការតាមដានត្រួតពិនិត្យត្រូវធ្វើឡើងជាប្រចាំនៅក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្ត ហើយការវាយតម្លៃធ្វើឡើងនៅអំឡុងពេលជាក់លាក់ណាមួយ ដូចជា ពាក់កណ្តាលគម្រោង ពេលបញ្ចប់គម្រោង និងក្រោយពេលបញ្ចប់គម្រោងមួយរយៈ ។ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃអាចធ្វើឡើងតាមរយៈ :

- ការប្រមូលព័ត៌មាននៅទីតាំងគម្រោង : សង្កេត សម្ភាសន៍ ពិភាក្សា ឬបំពេញបញ្ជីសំណួរជាមួយអ្នកគ្រប់គ្រង អ្នកអនុវត្ត និងអ្នកទទួលផលគម្រោង ឬតាមវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗទៀត ។ល។
- ពិនិត្យរបាយការណ៍ ឬកំណត់ហេតុ : របាយការណ៍រីកចម្រើននៃកិច្ចសន្យា របាយការណ៍បញ្ចប់កិច្ចសន្យា របាយការណ៍សវនកម្មបច្ចេកទេស ប្រព័ន្ធទិន្នន័យនៃការអនុវត្តគម្រោង ។ល។
- ការធ្វើសវនកម្មបច្ចេកទេស ។

ឯកសារយោង

១. ទស្សនៈនៃការអភិវឌ្ឍ http://www.google.com/search?hl=en&q=The+Concept+of+Development&btnG=Search&aq=f&aqi=g2&aql=&oq=&gs_rfai=

២. សូចនាករសំខាន់ៗនៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព http://www.mofa.go.jp/policy/economy/eismap/k_seminar/Round-2-3.pdf

៣. ការងារសង្គម និងការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព http://www.google.com/search?hl=en&q =Social+work+and+sustainable+development&btnG=Search&aq=f&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=

៤. ទំនាក់ទំនងរវាងការអប់រំ និងការអភិវឌ្ឍ http://www2.unescobkk.org/elib/publications/TrainingManual/MODULE1.PDF

៥. ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន http://www.google.com/search?hl=en&q=Organization+development+ppt&btnG=Search&aq=f&aqi=g-s1g-m1g-msx3&aql=&oq=&gs_rfai=

៦. គោលការណ៍ណែនាំ ស្តីពី ការកសាងសមត្ថភាពក្នុងវិស័យអប់រំ http://www.google.com/search?hl=en&q=Guidelines+for+Capacity+ Development+in+Education+Sector&btnG=Search&aq=f&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=

៧. ការអប់រំ ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រកដោយនិរន្តរភាព http://www.esdtoolkit.org/discussion/default.htm)

៨. ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការអប់រំ http://www.iiep.unesco.org/fileadmin/user_upload/Research_Challenges_and_Trends/pdf/symposium/ChangGwangChol.pdf)

៩. សិទ្ធិមនុស្ស វិទ្យាស្ថានខ្មែរដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ឆ្នាំ២០០៤

១០. ការអភិវឌ្ឍផ្អែកលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន http://www.google.com/search?hl=en&q=what+is+a+rights-based+approach+to+development&aq=0l&aqi=g-l1&aql=&oq =what+is+a+righs-base+approach&gs_rfai=

១១. ប្រភេទនៃគណនេយ្យភាព http://en.wikipedia.org/wiki/Accountability

១២. វិមជ្ឈការ http://en.wikipedia.org/wiki/Decentralization

១៣. បរិស្ថាន សៀវភៅជំនួយស្មារតី ក្រសួងបរិស្ថាន ឆ្នាំ២០០០

១៤. វដ្តនៃការគ្រប់គ្រងគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ http://www.proventionconsortium.org/themes/default/pdfs/tools_for_mainstreaming_GN5.pdf